

EDMVNDI CAMPIANI, SOCIETATIS IESV THEologi, qui non ita pridem pro Catholica religione in Anglia mortem oppetiit, oblati certaminis in causa fidei rationes decem redditæ Academicis Angliæ.

Domus Professa Vilnen.

1. Pet: 3. S. 1

Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe & fide.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIÆ, Ex Officina Andreæ Petricouij.

Anno Domini, 1605.

VITA EDMVNDI CAMPIANI, PRESBYTERI Societatis IESV & Martyris.

DMVNDVS CAMPIANVS Londini Angliæ honesto loco natus, Anno 1539. adoleuit iis temporibus, quibus, Henrico, & mox Eduardo Regibus pristina Ecclesiæ facies mutata, singulare quoddam schisma & discidium ab orbe reliquo concepit Anglia, & tenet in hunc diem. Mariæ successit Elizabeta. tum ille pene illectus fama & honoribus, qui appromittebantur, atque ea tali tempestate concussus, ad se domum rediit: & Duacum Belgiæ celebrem Academiam, atque inde Romam enauigauit. Neque diu fuit (quod commotum semel animum Dei spiritus ageret) quum, dignum virtute sua, vt caueret de præteritis, & certam sibi spem reponeret in futuro, consilium cœpit, adlegiq; peti-

 in cum

in eum Ordinem, qui eſt Societatis Ieſu. Humilitas,reuerentia,iudicium valuit apud peritiſſimos ingeniorum Cenſores. Suſceptus, atprobatus, & mox ab vmbra in aciem ſtrenuus Chriſti miles eductus eſt.

Infecerat iam olim, miſſo ex Anglia veneno, Boemiam Vvicleuus. ea mali vis nec tot annis reſederat. mutatis nominibus pullulabat in capitali monſtro, par Hercules, quærebatur. Scilicet ad hoc ab Anglia vulnus, Anglicanus Achilles adhibitus, putido & Chironio vlceri ſalutare vinum infudit. Vidit Boemiæ Praga virum Apoſtolico ſpiritu: cuius incredibili facundiæ frequens ibi nobilitas, & ipſe Cæſar teſtimonium dedit. Nec vero aliter potuit: quod dictorum ſanctitatem,factorum conſtantia commendaret. Vnum hoc difficile iudicium; vtra in eo virtus maior: morum an ſcientiæ. Sed in medio curſu Romam euocatus, vt, cui debebat, ſe totum patriæ impenderet; ſtatim paruit. Promptus & expeditus ad non incertæ mortis periculum; paucis diebus

Remos, & mox Angliam attigit, anno xxc. die festo S. Ioannis Baptistæ.

Vbi cognouit omnia vir summi ingenij, & raræ prudentiæ, Christianis & apertis consiliis nullum vidit ibi reliquum locum. nec verò sibi defuit, quin tanquam nuncius propinquæ reconciliationis, magnam Insulæ partem percurreret cooperante, Deo Ecclesiæ & Ministro suo ad salutem animarum.

Sed quia latere diu vel euadere tot oculos, manus, insidias, contra spem erat; supererat, vt famæ cōsuleret, relictis vestigiis, quæ tutò insisterent successores. Digerit in schedam certos articulos; qui, quid venisset: audiri petit, & certamen institui de controuersis dogmatibus loco publico, præsentiam spondet, sperat victoriam. Eius exemplar apud amicum reliquerat; qui nec consulto Campiano, spargit. Acclamat populus, ringuntur aduersarij, fremit Curia: emittuntur qui vestigent, odorentur, comprehendāt. Super his extat Epistola eruditiss. viri ad Mercurium Generalem: quæ, vt in

magno ſtrepitu,metu & motu ſcripta, illius prompti & diuini ingenij opes oſtentant, & copias. Igitur quum circum omnia trepidarent, & pene ipſis ceruicibus imminentes gladios cerneret, putauit vir humaniſsimus, etiam infirmorum ſuſpicionibus occurendum: qui aliqua iudicij leuitate, vel aduerſariorum ſuſurris inducti, illam prouocationem, ſuperbiam interpretarentur. Ita hoc opuſculum inſcripſit Academicis Angliæ,& in eo Rationes decem: quæ ſingulis & omnibus argumentis,quę obijci poſſunt, adhibitæ, Catholicæ fidei veritatem demonſtrant. Dignum profeſſione ſua opus,ſpiritu,martyrio. miſeri nos,quibus ille iam nihil amplius ſcribit:quos erigere tale ingenium & excitare potens erat: ille felix; qui ad extremum, ſeruus bonus & fidelis in hac Dei domo inuentus eſt, cui viuo & mortuo innocentiæ fama conſtitit. Ait enim Io. Bodinus (de cuius fide nihil hîc dicimus, certè Catholicus non eſt) ſe præſentem cum Franciſco Andium duce Londini tum fuiſſe; *& oratione*

habita ad Reginam & optimates ac senatores omnem vim procul habendam censuisse; *cùm de Campiano,* inquit, *Iesuita, deq́ Catholicis quæstiones capitales haberentur,* quod ausus in aliena Republica Bodinus nunquam fuisset; si non statum causæ habuisset exploratum. Bone Iesu quanta tibi cura de tuis? quam vbiq; consulis Ecclesiæ, & selectis in ea mẽbris tuis? vtique ne nos infirmi, infelices, atque his nouissimis temporibus nimium faciles, aliquid suspicemur, quod Campianũ, talesq́; & tantos viros, iam plane beatos, & tecum in cœlo regnantes, lædere non posset, nos posset offendere, & illud charitatis vinculum, quo Catholici communicamus.

Igitur deprehẽsus in iis officiis quibus immori debuit vir sanctissimus Londini demum non vno modo martyr, quum eos omnes, qui conferre post eculeos & tormenta de Religione non erubuerant, luculenter conuicisset, publico iudicio damnatus.

Catholicæ fidei reus, anno xxci. menſis Decembris die prima caſtum & innocentem ſpiritum Domino creatori reddidit. Apparuit mox Dei gratia, & ab illius ſanguine, tanquam fundamento bonæ fidei, maior ſpes Catholicis, maior animus, & nouus quotidie in hoc Theatro miles, hoc tali perpetuo ſacrificio Domini opem implorat, & ſine dubio inueniet.

EPISTOLA EDMVNDI CAMPIANI

Sacerdotis Societatis IESV, ad Reginæ Angliæ Conſiliarios, qua profectionis ſuæ in Angliam inſtitutum declarat, & aduerſarios ad certamen prouocat, ex Anglico ſermone latinè reddita.

Vandoquidem, viri ornatiſsimi, è Germania & Bohemia reuocatus, non ſine ingenti vitæ meæ periculo, in hoc florentiſsimum Angliæ regnum, dulciſsimam patriam meam, tandem aliquando perueni, pro ſuperiorum meorum voluntate, Dei gloriam & animarum ſalutem promoturus; veriſimile eſſe putaui, me turbulento hoc, ſuſpicioſo, ac difficillimo tempore, ſiue citiùs, ſiue aliquantò tardiùs, in medio curſu abreptum iri. Quapropter ignarus, quid de me futurum ſit, cùm Dei permiſſu in carceres & vincula fortè detrudendus ſim; ad omnem euentum

ſcriptum hoc condidi: quod vt legere & ex eo cauſam meam cognoſcere velitis, etiam atque etiam rogo; fiet enim, vt hac re non paruo labore liberemini, dum quod multis ambagibus inquirere vos audio, id totum aperta confeſsione liberè expromo. Atque vt rem omnem, quò meliùs & intelligi, & memoria comprehendi queat, compendio tradam, in nouem omninò capita eam diſpertiar.

1. Profiteor me, quamuis indignum, Eccleſiæ Catholicæ ſacerdotem, & iam octo abhinc annis magna Dei miſericordia in Societatē nominis Ieſu cooaptatum, peculiare quoddam belligenus ſub obedientiæ vexillo ſuſcepiſſe; ac ſimul me omni diuitiarum, honorum, & aliorum huiuſmodi bonorum ſpe, & habendi poteſtate abdicaſſe.

2. Generalis Præpoſiti noſtri decreto (quod ego tanquam mandatum cœlitùs miſſum, & à Chriſto ipſo ſancitum veneror) Praga Romam, vbi Generalis noſtri perpetua ſedes eſt; Roma deinde in Angliam contendi,

qua animi alacritate etiam in quamcunque aliam orbis terrarum partem: siue ad Christianos, siue ad infideles profectus fuissem, si me ad eam profectionem superiores mei designassent.

3. Negotium mihi commissum, tale est, vt gratis Euangelium prædicem, Sacramenta administrem, rudes in fide instituam, flagitiosos à scelere ad meliorem vitæ rationem traducam, errores conuellam, &, vt summatim omnia complectar, pugnæ spiritualis signum tuba canam, atque alacriter aduersus fœda flagitia & superbam ignorationem, qua innumeri ciues mei, quos intimi animi visceribus cõplector, oppressi iacent, depugnem.

4. Nunquàm mihi animus fuit, imò & à Patribus, qui me miserunt, seuerè prohibitum mihi est, vt ne Reipu. ac Politicæ huius regni administrationis negotiis me immisceam: nam & aliena hæc sunt à vocationis meæ instituto, & ab iis animum cogitationesque meas libenter auoco.

5. Quamobrem vestra clemẽtia fretus, ad gloriam DEI tria non minùs

æqua, quàm ab omni pacis & tranquillitatis Reipub. perturbatione aliena, concedi & permitti mihi humillimè postulo. Primùm est, vt Dominationes vestræ, me pro sua & Reipubl. dignitate, de religione modestè disserẽtem, audire non grauentur. Alterum, quod & cum primis desidero, & maximi momenti esse arbitror; vt mihi liceat in consessu Doctorum, Magistrorum, & vtriusque Acadamiæ virorum insignium, Sacrosanctæ Theologiæ Professorum, verba facere. Promitto me Catholicæ Ecclesiæ fidem inuictis rationibus, & sacrarum Scripturarum, Conciliorum, Patrum, atque historiarum auctoritate, ac denique ex ipsa tum naturali, tum morali philosophia efficaciter demonstraturum & defensurum. Tertium, vt audiar ab vtriusque iuris siue canonici, siue ciuilis peritis, quibus eandem fidei veritatem, legum, quæ etiamnum vigent, & dignitatem suam retinent, testimonio atque auctoritate comprobabo.

6. Nollem equidem quicquam proferre, quod insolentem prouocationẽ

aut arrogantiam aliquam præ ſe ferret; cùm & mundo mortuus iam ſim, & ex animo paratus promptusque, vt me ad cuiuſuis pedes abijciam ac veſtigia etiam exoſculer. Tantus tamen animus mihi eſt pro gloria & maieſtate regis mei IESV amplificanda, tanta in eius fauore fiducia, tanta deniq; in cauſæ æquitate & firmiſsimorum argumentorum ac probationum robore confidentia (cùm certò ſciam nullum Proteſtantium, nec omnes ſimul iunctos, nec vllam aduerſariorũ factionem, quantumuis imperitam multitudinem & Grãmaticos quoſdã adoleſcentulos, apud quos inſigniter debacchantur, in errorem inducant; poſſe dogmata ſua diſputatione aut tueri aut probare) vt cum illis omnibus, vel cum eorũ quolibet, vel cum anteſignanis ex omni illorum numero delectis, vltrò me offeram congreſſurum; bona fide proteſtans eò mihi gratius fore certamen, quò meliùs inſtructi acceſſerint.

7. Et quoniam Dominus Deus Dominam meam reginam, eximiis natu-

ræ, eruditionis, ac regiæ educationis dotibus exornare voluit, si sua Maiestas huiusmodi auditionem, qualem in quinto articulo secundo loco efflagitaui, sua regali præsentia & benigna attentione cohonestare dignaretur; sperarem sanè, me articulos controuersos optima methodo & perspicuis argumentis ita illustrare, atque ab omnibus fallaciarum inuolucris, quibus constricti sunt, explicare posse, vt zelo veritatis & amore, quo sua Maiestas populum complectitur, non mediocriter eius animum inclinarem, cùm ad plurimas res, quæ regno suo non parum detrimenti adferunt, damnandas & reijciendas, tùm ad nos Catholicos miserè iamdiu oppressos, maiore æquitate prosequendos.

8. Neq; vero dubium mihi est, quin vos Ornatissimi Consiliarij S. M. cùm in maximi momēti negotiis præclarè ac sapienter agere soleatis, vbi has de fide controuersias, quas aduersarij nostri non sine fuco & confusè plerunq; pertractant, bona fide detectas & fuco nudatas perspexeritis, luce meridiana

clariùs cognituri sitis, quàm firmis & solidis fundamentis fides Catholica nitatur. Et quia è contrario Protestantium argumenta sunt omninò friuola & infirma, quæ temporis iniquitate vim aliquam contra nos habere putãtur, futurum spero, vt vestrarum animarum & innumerabilium aliarum, quæ à vestro nutu & exemplo pendẽt, miserti, ab huiusmodi falsorum dogmatum architectis & doctoribus facies vestras animumque ipsum auertatis, ac nobis, qui vitam nostram pro vestra salute alacriter profundere parati sumus, æquiori & magis propitia mente auscultetis. Multæ innocentes manus quotidiè & sine intermissione pro vobis in cœlum attolluntur. Hæc in vos studia sunt eorum Anglorum, qui in prouinciis transmarinis, nunquam interituræ posteritatis partes, virtuti & eruditioni acquirendæ dant operam, omninoque secum statuerũt, à salute vestra promouenda non priùs absistere, quàm vel animas vestras Christo lucrifecerint, vel lanceis vestris confixi generosè occubuerint. Et

quidem quod ad Societatem nostram attinet, velim sciatis, omnes nos, qui sumus de Societate IESV per totum terrarum orbem longè lateque diffusi (quorum continua successio & multitudo omnes machinationes vestras Anglicas facilè superabit) sanctum fœdus iniisse, vt cruces, quas nobis inijcietis, magno animo feramus, neque vnquam de vestra salute desperemus, quamdiu vel vnus quispiam è nobis supererit, qui Tiburno (*Est hic locus supplicij.*) vestro fruatur, atque suppliciis vestris excarnificari, carceribusque squalere, & consumi posit. Iampridem inita ratio est; diuiniq́ue numinis auspicio inchoatum certamen nulla vis, nullus impetus aduersariorũ superabit. Hac ratione consita & tradita olim fides est; eadẽ in pristinam dignitatem reuocari & restitui debet.

9. Quòd si hoc scriptum meũ quod offero, reijciatur, nec beneuoli conatus mei quidquam posint efficere, & pro itinere multorum millium miliarum vestri causa suscepto, ingratum animum experiar; id vnum agendum

mihi ſupererit, vt vos cauſamq́; meam omnipotenti Deo ſcrutatori cordium commendem: quem quidem ex animo precor, vt nobis tantiſper gratiam ſuam impertiri velit, qua ante extremum remunerationis diem in vnam ſententiam conſpiremus: & vt ſic tandem aliquando in cœlo, vbi nulla erit iniuriarum memoria, ſempiterna amicitia perfruamur.

EPISTOLA EDMVNDI CAMPIANI

ad R. P. Euerardum Mercurianum Præpositum Generalem Societatis Iesu, qua, postquam in Anglia menses aliquot egisset, statum Ecclesiæ Anglicanæ, suorumq; laborum fructum exponit, ab ipso Auctore latinè scripta.

Postquàm, diuina fretus misericordia, quintum iam mensem in his locis dego, R. P. putaui faciendum, vt qui status rerum sit, quique videatur futurus, literis exponerem. Aues enim scire, sat scio, cùm pro communi solicitudine, tum pro tuo in me amore, quid agam, quid sperem, quidve proficiam. Priora scripseram Audomaropoli, quæ deinceps consecuta sunt, paucis accipe.

Dei consilio factum interpretor, vt cùm dies ipsos quatuor, ventos secundos expectassem, quinto demùm, qui festus Ioãni Baptistæ fuit, diuo tutelari

meo, cui causam iterque sæpe commendaueram, vesperi nauigarem. Postridiè, summo mane, Doroberniū appulimus, homulus meus & ego. Ibi minimum abfuit quin caperemur. Coram Prætore ciuitatis, iussi comparuimus. Ille multa coniectat, nos esse qui eramus: hostes hæreticarum partium, amantes auitæ fidei, dissimulasse nomina, religionis causa domo abfuisse, eius propagandæ studio rediisse. Vnum vrgebat, Alanū esse me, quod quidem ego, iureiurādo, si opus esset interposito, me negaturū profitebar.

Tandem decernit, idque crebrò repetit, cum certa custodia, ad regni proceres transmitti oportere. Neque scio, quis illi nouam mentem iniecerit, præter Deum, cui tacitus intereà supplicabam, D. Ioanne adhibito precatore, cuius auspiciis eò peruenerā. Repentè prodit senex, cui Deus benefaxit: Placet, inquit, vos dimitti. Valete. Auolauimus. Hæc & his similia, quæ hic experior, cùm apud me reputo, confirmor in sententia comprehensum iri, cùm ea res ad maiorem

Dei gloriam ſpectabit, non priùs.

Londinum attigi. Duxit me bonus Angelus neſcientem, in eandem domum, quæ P. anteà Robertum exceperat. Accurrunt nobiliſsimi iuuenes, ſalutant, veſtiunt, ornant, armant, emittunt ex vrbe. Partem aliquam regionis obequito penè quotidie. Ingens omnino meſsis eſt. Sedens in equo meditor conciunculam, quam ingreſſus in domum perpolio. Deinde ſi qui me adeunt, colloquor, aut confitentes audio. Mane peracto ſacro, verba facio. Aures afferunt ſitientes, Sacramenta percipiunt frequētiſsimi.

In ijs adminiſtrandis paſsim iuuamur à ſacerdotibus, quos vbique reperimus. Ita fit vt & populo ſatis fiat, & hæc prouincia minus laborioſa nobis reddatur. Presbyteri noſtrates ipſi doctrina & ſanctimonia præſtantes, tantam opinionem noſtri ordinis excitârunt, vt venerationem, quam nobis exhibent Catholici, non niſi timidè commemorandam, exiſtimem. Quò magis videndum eſt, vt ſubſidiarij, quibus nunc maximè indigemus,

eiuſmodi ſint, qui hæc omnia probè ſuſtentent. Ante omnia concionibus habendis exerceantur. Diù euadere manus hæreticorum non poſſumus: tot oculi, tot ora, tot hoſtium inſidiæ.

Habitu dementiſsimo ſum, quem ſæpè commuto, itemq; nomina. Lego ipſe literas, in quarum prima pagella ſcribitur: Campianus captus eſt. Hoc iam ita decantatum circumſonat aures meas quocunque venio, vt mihi timor ipſe timorem excuſſerit. Anima mea in manibus meis ſemper. Hoc afferant meditatum, qui ſupplementi gratia mittentur.

Verùm, quæ ſolatia in hoc negotio miſcentur, ea non ſolùm formidinem pœnæ, ſed etiam pœnas quaſlibet, infinita dulcedine compenſant. Conſciẽtia pura, robur inuictum, ardor incredibilis, opera inſignis, numerus innumerabilis, ſummi, medij, infimi, omni ætate & ſexu. Hîc inter ipſos hęreticos, ſi qui ſunt paulò æquiores, prouerbium inoleuit. Catholicos eſſe, qui argentum reſoluant quod debent: adeoque ſi qui Catholici iniurioſiùs

quem-

quempiam tractant, expostulatur eo nomine, quòd à talibus minimè isthoc fieri conueniat.

In summa, hæresis pessimè audit apud omnes, nec vllum genus hominũ vulgò vilius, aut putidius est ipsorum ministris. Meritò indignamur, in tam perdita causa, homines tam indoctos, tam sceleratos, tam dissectos, tam abiectos, cultissimis ingeniis dominari.

Circumferuntur in nos edicta minacissima. Cautione, & bonorum precibus, & quod caput est, diuino munere incolumes bonam Insulę partem peruasimus. Plerosque video, oblitos sui, de nobis esse solicitos. Quiddam ijs diebus acciderat, quod non speraram, Dei voluntate.

Posueram in scripto, articulatè causas & postulata quædam æquissima. Fassus me Presbyterum societatis, hoc animo venisse vt amplificarem fidem Catholicam, docerem Euangelium, administrarem Sacramenta, petebam à Regina & regni principibus audientiam, & aduersarios ad certamen prouocabam. Decreueram penes me v-

num exemplar tenere, vt mecum ad iudices raperetur: alterum amico cõmiſeram, vt ſi me meumque prenderent, illud continuò ſpargeretur.

Amicus non celauit, edidit, teritur, aduerſarij inſaniunt. Pro ſuggeſtu reſpondent, ſe quidem cupere, Reginã nolle, rebus iam conſtitutis, amplius diſputare. Nos lacerant maledictis ſeditioſos, hypocritas, etiam hæreticos appellant; quod maximè ridetur. Populus ea re noſter eſt. Mirificè nobis hoc erratum profuit. Si iubemur fide publica, dabimus nos in curiam. Sed nihil minus cogitant.

Omnes cuſtodię noſtrę refertæ ſunt Catholicis, nouæ parantur. Nunc demùm apertè pronuntiant, ſatiùs eſſe paucos internecioni dedere proditores, quàm tot animas prodere. De ſuis martyribus iam tacent. Superamus enim cauſa, numero, dignitate, opinione omnium.

Aſſerimus pro aliquot apoſtatis aut ſutoribus exuſtis, Epiſcopos, Regulos, Equites, antiquiſsimam nobilitatem, ſpectacula doctrinæ, probitatis, pru-

dentiæ, lectiſsimam iuuentutem, matronas illuſtres, reliquos fortunæ mediocris planè extra numerum, omnes aut ſemel, aut quotidiè conſumptos. Dum hæc ſcribo, immaniſsima ſæuit perſecutio. Mœſta domus: Nam aut mortem ſuorum prædicant, aut latebras, aut vincula, aut rapinam bonorum: tamen pergunt animosè.

Etiam nunc plurimi reſtituuntur Eccleſiæ, nouitij milites dant nomina: veterani ſanguinem profundunt. Hoc ſacro cruore, ijſque hoſtiis promerebitur DEVS, & ſine dubio breui vincemus. Vides ergo R. P. quantopere veſtris ſacrificiis, & precibus & cœleſti auxilio egeamus.

Erunt in Anglia, qui curent ſalutem ſuam, erunt qui prouehant alienam: iraſcatur homo, ſæuiat dæmon. Tamdiu hæc Eccleſia conſiſtet, dum paſtores ouibus non deerunt. Impedior præſentiſsimi rumore periculi, ne plura hoc tempore. Exurgat DEVS, & diſsipētur inimici eius. Vale.

Edmundus Campianus.

EDMVN-

EDMVNDVS CAMPIANVS DOCTISſimis Academicis, Oxoniĳ florentibus & Cantabrigiæ S. P. D.

NNO præterito, cùm ex inſtituto vitæ meæ, iuſſus in hanc Inſulam remeâſſem, clariſsimi viri, inueni ſanè fluctus haud paulo ſeueriores in Anglicano littore, quàm quos in Oceano Britannico recens à tergo reliqueram. Mox interiorem in Angliam vbi penetrâſſem, nihil vidi familiarius, quàm inuſitata ſupplicia: nihil certius, quàm incerta pericula. Collegi me vt potui: memor cauſæ, memor temporum. Ac ne priùs fortè corriperer, quàm auditus à quopiam fuiſſem, ſcripto protinùs mandaui conſilium meum: qui veniſſem, quid quærerem, quod bellum, & quibus, indicere cogitarem. Autographum apud me habui, vt mecum, ſi caperer, caperetur: exemplum eius apud amicũ depoſui, quod

me quidem nesciente, pluribus communicatum est. Aduersarij publicatam schedulam atrociter acceperũt; cùm cætera, tùm illud inuidiosissimè criminantes, quod vnus omnibus in hoc religionis negotio certamen obtulissem: quanquam solus in acie non eram futurus, si fide publica disputâsse. Respõderũt postulatis meis, *Chammerus & Charcus*. Quid tandem? Otiosè omnia. Nullum enim responsum præter vnum honestè dabunt, quod nunquam dabunt: *Conditiones amplectimur, Regina spondet, aduola*. Intereà clamant isti, Sodalitium tuum, seditiones tuas, arrogantiam tuam, proditorem, sine dubio, proditorem. Ridicule. Operam & oleum & famã homines non insipientissimi cur profundunt? Verùm his duobus (quorum prior animi causa, meam chartam delegit, in quam incurreret: alter malitiosius totam rem conuoluit) præbitus nuper est libellus admodùm luculentus, qui quantùm oportuit, tantum & de So-

cietatẽ

cietate noſtra, & de horum iniuriis, & de Prouincia quam ſuſtinemus, edifferit. Mihi ſupererat, (quoniam, vt video equuleos nõ ſcholas parant Antiſtites) rationem facti mei vobis vt probarem; capita rerum, quæ mihi tantùm fidentię pepererunt, quaſi digito fontes oſtenderem: Vos etiam hortarer, quorum intereſt, præter cæteros, incumbatis in hanc curam, quam à vobis Chriſtus, Eccleſia, Reſpub. & veſtra ſalus exigunt Ego ſi fretus ingenio, litteris, arte, lectione, memoria, peritiſsimum quenquam aduerſarium prouocaui, fui vaniſsimus & ſuperbiſsimus, qui neque me, neq; illos inſpexerim: ſin cauſam intuitus exiſtimaui ſatis me valentem eſſe, qui docerem hunc ſolem meridie lucere, debetis mihi feruorem iſtum concedere; quem honor IESV CHRISTI REGIS mei, & inuicta veritas imperârunt. Scitis, M. Tullium in Quintiana, cùm ei Roſcius victoriam adpromitteret, ſi efficeret argumẽtis, ſeptingenta millia paſſuum non eſſe decurſa biduo, non modò nihil veritum ar-

ticulos & neruos Hortensij: sed ne grandiores quidem Hortensio Philippos,& Cottas,& Antonios,& Crassos; quibus maximam dicendi gloriam tribuebat,metuere potuisse. Est enim quædam veritas tam illustris & perspicua, vt eam nullæ verborum rerúmue præstigiæ posśint obruere. Porrò liquidius est quod nos agimus, quàm illa fuit hypothesis Rosciana. Nam si hoc præstitero: cœlos esse,diuos esse,fidem esse, CHRISTVM esse, causam obtinui. Hîc ego non sim animosus? Equidem occidi possum, superari non possum. Ijs enim Doctoribus insisto,quos ille Spiritus erudiit, qui nec fallitur, nec vincitur. Quæso à vobis, vt salui esse velitis. A quibus hoc impetrato, reliqua minimè dubitāter expecto. Date modò vos huic sollicitudini: Christum obtestamini, industriam adiungite; profectò sentietis id, quod res est, & aduersarios desperare,&nos tàm solidè fundatos, quieto magnoque animo hanc arenā expetere oportere. Breuior hîc sum, quod reliquo sermone vos alloquor. Valete.

RATIONES DECEM, QVIBVS FRETVS

certamen aduersariis obtulit in causa fidei idem Edmundus Cāpianus, allegatæ ad clarissimos viros Anglos Academicos, ab ipso auctore latinè editæ.

Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Luc. 21. b. 15.

RATIONVM CAPITA.

1. Sacræ Literæ.
2. Sacrarum Literarum sententia.
3. Natura Ecclesiæ.
4. Concilia.
5. Patres.
6. Firmamenta Patrum.
7. Historia.
8. Paradoxa.
9. Sophismata.
10. Omne genus testium.

CAPVT I.

PRIMA RATIO, SACRÆ LITERÆ.

Qui poſt ſublata omnia Antiquitatis teſtimonia, ad ſolos ſcriptos verbi diuini codices prouocabant Miniſtri; dum ne ſic quidem tueri ſe potuére, niſi & eos ipſos variè mutilarent; ſatis eo ipſo oſtendunt alienam ſe à Deo cauſam agere.

VM multa ſunt, quæ aduerſariorum diffidentiã in cauſa loquuntur: tum nihil æquè, atque ſanctorum Maieſtas Bibliorum fœdiſſimè violata. Etenim qui, poſteaquã reliquorum teſtium voces & ſuffragia contempſerunt, eò ſunt redacti nihiloſeciùs, vt ſtare nequeant, niſi diuinis ipſis codicibus vim & manus intulerint: ij ſe profectò declarant extrema fortuna confligere, & rebus iam deſperatis ac perditis, ex-

periri durißima velle atque vltima. (a) *Manichæis quid causæ fuit, vt* Euangelium Matthæi & Acta refigerent Apostolica? *Desperatio. His enim voluminibus cruciabantur, & qui Christum negauerāt* (b) *prognatum de virgine, & qui* (c) *Spiritum Christianis tùm primo cœlitùs illapsum finxerant, quum ipsorum Paracletus, Persa nequißimus, erupisset.* (d) *Quid Ebionitis,* vt omnes Pauli repudiarēt epistolas? *Desperatio. His enim suam dignitatem retinentibus, antiquata circūcisio est, quam isti reuocauerant. Quid* (e) *Luthero vt Epistolam Iacobi* contentiosam, tumidam, aridam, stramineam, *flagitiosus Apostata nominaret, &* indignam Spiritu *censeret* Apostolico? *Desperatio. Hoc enim Scripto confossus miser atque diruptus est,* cùm in sola fide iustitiam constitueret. *Quid Lutheri catulis,* (f) *vt* Tobiā, Ecclesiasticum, Machabæos. *& horum odio complures alios, eadem calum-*

(a)
(b)
(c)
(d)
(e)
(f)

nia comprehensos, è syncero canone repentè dispungerent? Desperatio.
(g) *His enim (g) oraculis disertissimè co arguuntur, quoties de Angelorum patrocinio, quoties de arbitrij libertate, quoties de fidelibus vita defunctis, quoties de Diuorum hominum intercessione disputant. Itane verò? Tantum peruersitatis, tantum audaciæ? cùm Ecclesiam, Concilia, Cathedras, Patres, Martyres, Imperia, Populos, Leges, Academias, Historias, omnia vetustatis & sanctitatis vestigia conculcâssent, scripto Dei verbo tantùm controuersias velle dirimere proclamâssent, illud ipsum verbum, quod solùm restiterat, ex sectis è toto corpore tam multis, tam bonis, tam speciosis partibus, delumbasse?*
(h) *(h) Septē enim ipsos de veteri Testamento codices, vt minuta dissimulem, Caluiniani præciderāt:*
(i) *(i) Lutherani verò etiā* Epistolā Iacobi, *& huius inuidia quinque alias, de*

quibus

quibus aliquando fuerat & alicubi controuersum. His quoque libellum Hesteris, & tria penè capita Danielis *annumerant nouissimi Geneuenses: quæ quidem Anabaptistæ, istorum condiscipuli iam pridem damnauerant atque deriserant. Quantò modestius* (k) *Augustinus, qui sacrosanctum catalogum pertexens, non sibi neque Alphabetum Hebraicum, vt Iudæi, neque priuatum Spiritum vt Sectarij; pro regula posuit: sed illum Spiritum, quo totum corpus Ecclesiæ Christus animat: quæ quidem Ecclesia custos huius depositi, non magistra, quod Hæretici cauillãtur, thesaurum hunc vniuersum, quem Tridentina Synodus est amplexa, vetustissimis olim Conciliis publicitus vendicauit. Idem Augustinus* (de prædestinatione sanct. cap. 24.) *de vna Scripturarũ particula speciatim disserens, inducere in animum non potest, librum Sapientiæ, qui iam*

(k)

tùm Ecclesiæ calculo, temporum serie, priscorũ testimonio, instinctione fidelium, vt firmus & Canonicus robur obtinuerat, cuiusquam temeritate, vel susurro extrudi extra Canonem oportere. Quid ille nunc diceret si viueret in terris, & Lutheros Caluinosq́ concerneret opifices Bibliorum, qui sua lima politula & elegãtula vetus nouumq́ Testamentum raserint; neque Sapientiam tantũ, sed & alia permulta de Canonicorum librorum ordine segregauerint: vt quidquid ex horum officina non prodierit, illud ab omnibus phrenetico decreto, tanquam incultum & horridum conspuatur? Ad hoc tàm dirum & execrabile perfugium qui descenderint, ij certè licet in ore suorum asseclarum volitent, Sacerdotia nundinentur, declamitent in concione ferrum in Catholicos, equuleum crucemq́ consciscant; tamen victi, abiecti, squalidi, prostrati sunt:

quandoquidem arrepta virgula cen-
ſoria, veluti arbitri ſedentes honora-
rij, diuinas ipſas tabulas, ſi quæ ad
ſtomachum non feciſſent, obliterant.
Ecquis eſt, vel mediocriter inſtitu-
tus, qui talium cuniculos hoſtium
reformidet? qui hoſtes quamprimũ
in corona veſtra, eruditorum homi-
num, ad eiuſmodi veteratorias ar-
tes, tanquam ad familiarem dæmo-
nem currerent, non aurium conui-
tio, ſed ſtrepitu pedum exciperentur.
Quærerem ab illis verbi gratia, quo
iure corpus Biblicum detruncẽt at-
que diripiant? Reſpondent: non ſe
veras Scripturas excindere, ſed ex-
cernere ſuppoſititias. quo iudice?
Spiritu ſancto. Hoc enim reſponſum
à(1) Caluino præſcribitur, vt Eccleſiæ (1)
iudicium, quo Spiritus examinan-
tur, ſubterfugiat. Cur igitur alios a-
lij lancinatis, cùm omnes eodẽ Spi-
ritu gloriemini? Caluinianorũ ſpi-
ritus; recipit ſex epiſtolas, quæ Spi-

ritui

ritui non placent Lutherano, freti tamen vterque sancto Spiritu. (m) *Anabaptistæ historiã Iobi fabulam appellant, Tragicis & Comicis legibus intermixtam. Qui sciunt? Spiritu docente.* (n) *Castalio, mysticum illud Salomonis Canticum, quod, vt Paradisum animæ, vt manna reconditum, vt opiparas in Christo delicias Catholici admirantur, nihilo pluris, quàm cantilenam de amicula, & cum pedissequis aulæ colloquium amatorium, venereus furcifer, æstimauit. Vnde hausit? à Spiritu. In Apoc. Ioan. cuius omnes apices excelsum aliquid & magnificum sonare confirmat* (o) *Hieronymus, tamen* (p) *Lutherus, & Brētius, & Kemnitius, quiddam, nescio quid, difficiles Aristarchi desiderant: eo scilicet propendentes, vt exauctoretur. quē percōtati? Spiritum.* (q) *Quatuor Euāngelia feruore præpostero Lutherus inter se committit, & prioribus tribus*

Episto-

Margin: (m) (n) (o) (p) (q)

Epistolas Pauli longè præferēs vnicū *deinceps* Euangeliū Ioannis pulchrū, verum, præcipuum *decernit esse nominandum; quippe qui, quod in ipso fuit, libenter etiam Apostolos suarū rixarum socios adscripsisset. quo doctore? Spiritu. Quin etiam iste* (r) *fraterculus non dubitauit Euangelium Lucæ petulanti stylo perstringere, quòd in eo crebriùs bona nobis virtutum opera cōmendentur. quem interrogauit? Spiritum. Theodorus Beza verbum illud arcanum ex Lucæ vigesimo secundo capite,* Hic est calix, nouum testamentum in sanguine meo, qui (calix) pro vobis fundetur: *ausus est vt corruptum vitiatumque traducere, quòd hæc oratio nullam expositionem, nisi de vino Calicis conuerso in verum Christi sanguinē patiatur. quis indicauit? Spiritus. Denique cùm omnia credant suo quisque spiritui, nomen sancti Spiritus horribili blasphemia men-* (r)

tiuntur. Qui ſic agunt, nónne ſe produnt? nónne facilè refutantur? nónne in conſeſſu talium virorum, quales eſtis Academici, tenentur, ac minimò negotio conſtringuntur? cum his ego timeā pro ſide Catholica diſputare, qui peßima fide voces non humanas, ſed æthereas, tractauêre? Nihil hîc dico, quæ vertendo peruerterint, quamuis intolerabilia ſint quæ accuſem. Gregorio Martino ſcientißimo linguarū collegæ meo, qui doctiùs & pleniùs hoc præſtabit, nihil præripio, nec aliis, quibus id laboris eſſe iam præ manibus intellexi. Facinoroſius crimen eſt ac tetrius, quod nunc perſequor: Inuentos eſſe Doctorculos, qui temulento quodam impetu in cæleſte chirographum inuolârint: idipſum pluribus locis, vt maculatum, vt mancum, vt falſum, vt ſurreptitium condemnârint: eius partes aliquas correxerint, aliquas corroſerint, aliquas euulſerint:

Huic

Huic omne propugnaculum quo muniebatur, in Lutheranos spiritus, tanquam in valla phantasmatum, pictosq́ parietes commutarint: ne prorsus obmutescerent, quùm in Scripturas erroribus suis infestas impingerent, quas nihilo commodiùs expedire, quàm sorbere fauillas, aut saxa mandere potuissent.

Hæc ergò mihi prima ratio vehemens & iusta fuit, quæ vbi partes aduersarias vmbraticas & fractas ostendisset, animum sanè addidit viro, & Christiano, & in his studiis exercitato, pro sempiterni Regis diplomate aduersus reliquias profligatorum hostium decertandi.

(a) August.lib.28. contra Faust. ca. 2. & de vtilit. c. re cap.3. (b) Matt.1. (c) Act. 2. (d) Iren. lib.10. cap.26. (e) Lut. in nouo test. germanico. Præfa. in ep. Iac. Vide etiam lib.de Ca.Bab. cap. de extr. vnct. & cent. 2. Magd. pag.58. Iac.2. (f) Bibl.Geneu. (g) Tob. 12. Eccl. 15. 2. Mach. 12. 2. Mach. 15. (h) Ij

ſunt, Baruch, Tobias, Iudith, Sapientia, Eccleſiaſ. duo Machab. (i) Ex nouo Teſt. epi. Iac. Epiſt. ad Hebr. Epi. Iud. Epi. 2. Pet. Epi. 2. & 3. Ioan. Ita cenſent Bibl. Geneuen. Lut. in præfat. citata, Mag. cent. 1. lib. 2. cap. 4. Kem. in exam. conc. Trid. Seſſ. 4. (k) Augu. de doctr. Chriſt. libr. 2. cap. 8. Vide Mel. Can. lib. 2. de lo. Theol. c. 9. 10. 11. Con. Trid. Seſſ. 4. (l) Inſtit. 1. lib. 1. cap. 7. num. 4. & 5. (m) Xiſtus Sen. lib. 8. hær. 10. (n) Præf. in Cant. Vide Bezam in ſuâ præfat. ante commen. Cal. in Ioſue. (o) Epi. ad Paulinum. (p) Præfat. in Apo. Kemn. in exami. (q) Præfat. in nouum Teſtamẽtum. (r) Ser. de Phariſ. & Publican. (ſ) Beza in c. Luc. 22. ποτήριον ἐκχυνόμενον.

CAPVT II.

SECVNDA RATIO, Sacrarum literarum Sententia.

Dum, ſi textu ſacræ ſcripturæ premantur, ad collationes ſcripturarum

prouocant Miniſtri; ſi ea ipſis eripiatur, relicta omni Eccleſiæ antiquitate, ad proprium denique quiſque ſpiritum iudiciumque ſuum ſe refert in omni ſua ſcripturarum interpretatione: eo ipſo quidem demonſtrant, nil ſe ſolidum in diuinis retinuiſſe.

Alterum eſt, quod me quidem ad congreſſum incitarit, & horum apud me copiolas eleuarit, aduerſarij perpetuum in Scripturis exponendis ingenium, plenum fraudis, inane prudentiæ. Statim hæc Philoſophi tangeretis. Itaque Vos auditores expetij.

Sciſcitemur ab aduerſariis, exempli gratia, quidnam ſecuti nouam Sectam intriuerint, qua Christus excluditur è cœna myſtica. Si nominant Euangelium, accurrimus. A nobis Verba ſunt. (a) Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus. *Qui ſermo Viſus eſt ipſi* (b) *Luthero tam potens, Vt cùm etiam diſcu-*

peret fieri Zuinglianus, quòd ea re plurimum incommodare Pontifici potuisset: captus tamen & victus apertißimo contextu cederet: neque minus inuitus Christum verè præsentem in Sacramento sanctißimo fateretur, quàm olim (c) *Dæmones victi miraculis, Christum Dei filium vociferati sunt. Agedum, pagella scripta superiores sumus, de sententia scripti contenditur. Hanc peruestigemus ex verbis adiacentibus.*

(c)

(d) Corpus meum quod pro vobis datur. Sanguis meus, qui pro multis effundetur. *Adhuc durißimæ partes Caluini sunt, nostræ faciles & explicatæ. Quid amplius? Conferte Scripturas, inquiunt. Maximè Conspirant* (e) *Euangelia, Paulus adstipulatur. voces, clausulæ, tota connexio, panem, vinum; insigne miraculum, cœleste pabulum, carnem, corpus, sanguinem, reuerenter ingeminant. Nihil ænigmaticum, nihil*

(d)

(e)

offusum

offusum caligine loquendi. Tamen perstant aduersarij, neque vllum finem faciunt altercandi, quid agimus? Opinor, audiatur antiquitas, & quod nos alteris alteri suspecti non possumus, illud, omnium seculorum veneranda canities, Christo propior, ab hac lite remotior decidat arbitrio. Non ferunt: prodi se aiũt: Dei Verbum purum putum inclamant, hominum cõmentarios auersantur. Insidiosè, ineptè. Dei Verbum perurgemus: obscurant. Diuos testamur, interpretes: obsistunt. In summa, sic instituunt, nisi reorũ iudicio steteris, nullum iudicium fore. Atque ita se gerunt in omni quã exercemus controuersia: De infusa gratia, de inhærente iustitia, de Ecclesia conspicua, de necessitate Baptismatis, de Sacramentis & Sacrificio, de piorum meritis, de spe & timore, de peccatis imparibus, de auctoritate Petri, de clauibus, de votis,

de Consiliis Euangelicis, de cæteris. Scripturas neque paucas & ponderosas Catholici paßim in libris, in colloquiis, in templis, in schola citauimus atque discußimus, eluserunt. Veterum scholia Græcorum & Latinorum admouimus: abnuerunt. Quid tum denique? D. Martinus Lutherus, aut vero Philippus, aut certè Zuinglius, aut sine dubio Caluinus & Beza fideliter enarrarunt. Egóne quenquam vestrum existimē tam esse mucosis naribus, qui hoc artificiũ monitus non persentiscat? Quare fateor me Scholas Academicas cupidè requirere: vt inspectantibus vobis, calamistratos istos milites in solem & puluerem è suis vmbraculis euocatos, non meis viribus, qui cum nostris, centesima parte, nō sum conferendus: sed valentißimæ causa, & certißima veritate debilitem.

(a) Matt. 26. (b) Luth. in epist. ad Argen.

Argē. (c) Mat. 8. Mar. 1. (d) Luc. 22. Matt. 26. (e) Ioan. 6. Mat. 16. Mar. 14. Luc. 22. (f) 1. Cor. 10. & 11.

CAPVT III.
TERTIA RATIO,
Natura Ecclesiæ.

Dum Ecclesiam, tot nominibus in scripturis commendatam vt ei adhæreamus, ad solos Dei electos, hominibus quidem inuisibiles; soli autem Deo tandem notos, restringunt Ministri; eo ipso se satis produnt, ad veram Ecclesiam minimè pertinere.

AVdito iam Ecclesiæ nomine, hostis expalluit. Sed tamen excogitauit quiddam, quod à vobis animaduerti volo, vt falsi ruinam & inopiam cognoscatis. Senserat in Scripturis tum Propheticis tum (a) Apostolicis, vbique honorificam Ecclesiæ fieri mentionem: vocari Ciuitatem sanctam, fructiferam Vineam, Montem excelsum, directam Viam, Columbam vnicam, Regnum cœli, Sponsam & Corpus Christi, fir-

mamentum veri, multitudinem illam *cui Spiritus promissus instillet omnia salutaria: illam, in quam vniuersam nullæ sint vnquam fauces Diaboli morsum lethiferum impacturæ: illam, cui quicunque repugnet, quantumuis ore Christum prædicet, non magis Christo, quàm Publicanus aut Ethnicus, potiatur.* Nō *est ausus contrauenire sonitu. Videri noluit Ecclesiæ, quam toties Scripturæ commemorant, refragari: nomen callidè retinuit, rem ipsam funditùs definiendo sustulit. His enim proprietatibus delineauit Ecclesiā, quæ penitùs ipsam occulant, &* (b) *dimotam à sensibus, tamquàm ideam Platonicam, secretis obtutibus hominum perpaucorum subijciant; eorum tantummodo, qui singulariter afflati, corpus hoc aëreum intelligentia comprehenderent, & huiusce sodalitatis participes subtili quodam oculo lustrarent: Vbi candor? Vbi simplicitas? Quæ scripturæ,*

(b)

quæ ſenſa? qui Patres hoc penicillo depingunt Eccleſiã? ſunt (c) Chriſti ad Aſiaticas Eccleſias, ſunt Petri, Pauli, Ioannis, aliorum ad diuerſas epiſtolæ: frequentes in Actis Apoſtolicis inchoantur & propagãtur Eccleſiæ. Quid iſtæ? Num ſoli Deo & ſanctis hominibus, an Chriſtianis etiam cuiuſcunque generis manifeſtæ? Sed profectò, durum telum neceſsitas eſt. Ignoſcite. Nam qui ſeculis omninò quindecim, non oppidum, non villam, non domum reperiunt imbutam doctrina ſua, donec (d) infelix Monachus incæſto connubio votam Deo virginem funeſtâſſet, aut (e) Heluetus gladiator in Patriam coniuraſſet, aut ſtigmaticus (f) perfuga Geneuam occupaſſet; Ii coguntur Eccleſiam, ſi quam volent, in latebris venditare, & eos parentes aſſerere, quos nec ipſi nouerint, neq; mortalium quiſquam aſpexerit. Niſi fortè gaudent (c) (d) (e) (f)

maiori-

maioribus illis, quos Hæreticos fuisse liquet, vt (g) Aërio, Iouiniano, (g)
Vigilantio, Heluidio, Iconomachis, Berengario, VValdensibus, Lolchardo, VViclefo, Hußio, (h) à quibus pe- (h)
stifera quædam fragmenta dogmatũ emendicârint. Nolite mirari si fumulos istos non pertimui: quos, modò ad meridianam lucem venero, minimè fuerit laboriosum dispellere. Hæc est enim nostra sermocinatio. Dic mihi, subscribis Ecclesiæ, quæ seculis anteactis viguit? omninò. obeamus ergo terras & tempora: cui? cœtui fidelium. quorum? nomina nesciuntur, sed constat plurimos extitisse. Constat? quibus constat? Deo. Quis dicit? nos, qui diuinitùs edocti sumus. fabulæ. qui credam? si arderes fide, tàm scires hoc, quàm te viuere.

Spectatum admissi risum teneatis?

Iuberi Christianos omnes adiungere se Ecclesiæ, cauere ne spiritali

gladio

gladio trucidentur, in domo Dei pacem colere, huic animas credere columini veritatis, isthic querelas omnes deponere, hinc eiectos habere pro Ethnicis; nescire tamen tot centenis, tot homines, vbinam illa sit quiue huc pertineant? vnum illud crepare in tenebris: vbi, vbi sit Ecclesia, tantummodo Sanctos in æthera destinatos ea contineri? Ex quo fit, vt si quis imperium sui Præsulis detrectare velit, scelere soluatur, dummodo sibi persuadeat Presbyterum in crimen incidisse, & ab Ecclesia protinus excidisse. Cùm scirem aduersarios talia comminisci, quòd nullius ætatis Ecclesiæ consuessent, & orbatos tota re, velle tamen inter angustias, vocabulum possidere, solabar me vestro acumine, atque adeò mihi pollicebar fore, vt quamprimũ huiusmodi technas ex ipsorum confessione cerneretis, statim homines ingenui & cordati, stultas argutias

 in ve-

in Vestram intentas perniciem discinderetis.

(a) Apo. 21. ver. 10. Psal. 79. ver. 9. Isa. 2. & 35. vers. 8. Cant. 6. Matt. 13. Ephes. 5. 1. Cor. 12. 1. Tim. 3. Ioan. 14. Matt. 16. Matt. 18. (b) Cal. Institut. lib. 4. ca. 1. num. 2. & 3. (d) Apo. 1. 2. 3. Act. 8. 10. 21. & seq. (e) Lutherus. (f) Zuinglius. (g) Caluinus. (h) Henri. Pātal. in Chronogr.

CAPVT IIII.

QVARTA RATIO.

Concilia.

Dum Concilia generalia, ad quæ omnis Ecclesiarum Christi in terris religio, maturitas, scientia, sapientia, dignitas congregatur, adhibitisque omnibus mediis & diuinis & humanis, quibus indagari veritas potest, Spiritus sancti imploratur auxilium, omnia tamen respuunt Ministri; eò ipso satis declarant, legittima veritatis inueniendæ via se omnino excedisse.

GRauis, Ecclesia nascente, quæstio de legittimis cæremoniis,

quæ credentium animos disturbauit, coacto Apostolorum & Seniorum concilio soluta est. Credidêre parentibus filij, pastoribus oues, in hæc verba mandantibus. (a) Placuit Spiritui sancto & nobis. *Sequuta sunt ad extirpandam hæresim, quæ varia quibusque seculis pullulauit, œcumenica veterum Concilia quatuor, tantæ firmitudinis, vt iis ante* (b) *annos mille, singularis honos tanquam diuinis vocibus haberetur. Non abibo longiùs. Etiam domi nostræ;* (c) *comitiis regni, eadē Concilia, pristinum ius inuiolatamque dignitatem obtinent. Hæc citabo; teq́ ipsam, Anglia, dulcißima patria, contestabor. Si, quemadmodum præ te fers, quatuor ista Concilia reuerebere, summum honorem primæ sedis Episcopo, id est Petro* (d) *deferes. Incruentum corporis & sanguinis Christi sacrificium in altari* (e) *recognosces, Beatos Marty-*

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

 res

res diuosq; omnes Cœlites, vt pro te
(f) Christo supplicent, (f) obsecrabis.
Mulierosos Apostatas ab infando
(g) concubitu, & incœstu publico (g)
coërcebis: multa facies, quæ demoliris, multa, quæ facis infecta voles.
Porrò Synodos aliorum temporum, nominatim verò Tridentinam eiusdem auctoritatis ac fidei, cum primis illis fuisse, quando vsus venerit, demonstraturum me spondeo atque recipio. Auctus igitur Conciliorum omnium valido & exquisito præsidio, cur non ingrediar in hanc palæstram, animo tranquillo & præsenti, obseruaturus Aduersarium quò se proripiat? Nam & euidentißima producam, quæ distorquere non poterit; & probatißima, quæ respuere non audebit. Fortaßè verbosiùs obloquendo diem extrahere conabitur: sed ab intentis hominibus, si vos ego benè noui, nec aures nec oculos compilabit, Quòd si quis erit omninò

tam demens, qui se vnum opponat Senatoribus orbis terræ, & iis quidẽ omni exceptione maioribus, sanctioribus, doctioribus, vetustioribus, libenter aspiciam illud os; quod vbi vobis ostendero, reliqua cogitationibus vestris relinquam. Interim hoc monebo: Qui pleno Concilio ritè atque ordine consummato momentũ & pondus abrogat, videri mihi nullo consilio, nullo cerebro, neq; solùm in Theologicis tardum, sed etiam in Politicis inconsultum. Si vnquam Dei Spiritus illuxit Ecclesiæ, certè illud est tempus immittendi Numinis, quum omniũ Ecclesiarum, quæ sunt in terris patentißimæ, religio, maturitas, scientia, sapientia, dignitas, vnam in vrbem confluxerint, adhibitisq; modis omnibus, diuinis & humanis, quibus indagari veritas poßit (h) promissum imploret Spiritum, quo salutariter & prudẽter sanciant. Prosiliat nunc aliquis (h)

factionis Hæreticæ magistellus, attollat supercilia, suspendat nasum, frontem perfricet, iudicesq; suos scurriliter ipse iudicet, quos ille ludos, quos iocos dabit? Repertus est (i) Lutherus, qui diceret anteferre se Cōciliis, duorum suffragia bonorum & eruditorum hominum (putato te suum & Philippi) si quando in Christi nomine consensissent. O circulos. Repertus est (k) Kēnitius qui Concilium Tridentinū ad suos vertiginis importunæ calculos exegerit, quid lucratus? Infamiam. Dum iste, ni cauerit, sepelietur cum Arrio: Tridentina Synodus, quò magis inueterascet, eò magis in dies, eòque perennius efflorescet. Bone Deus, quæ gentium varietas, qui delectus Episcoporum totius orbis, qui Regū & Rerumpublicarum splendor, quæ medulla Theologorum, quæ sanctitas, quæ lachrymæ, quæ ieiunia, qui flores Academici, quæ linguæ, quāta

(i)

(k)

subtilitas

ſubtilitas, quantus labor, quàm infinita lectio, quantæ virtutum & ſtudiorum diuitiæ, auguſtum illud Sacrarium impleuerunt? Audiui ego Pontifices exultantes, & in his Antonium Archiepiſcopum Pragēſem, à quo ſum creatus Presbyter, ampliſsimos & prudentiſsimos viros, quòd in ea ſchola hæſiſſent aliquot annis: Vt nullum Ferdinandi Cæſaris, cui multum debuerant, regalius & vberius in ſe beneficium colerent, quàm hoc fuit, quòd in Tridentino Gymnaſio legati ex Pannonia conſediſſent. Intellexit hoc Cæſar, qui reuerſis ita gratulatus eſt: Aluimus vos in Schola optima. *Huc inuitati fide publica cur non properârunt aduerſarij, vt eos palam refellerent, in quos ranunculi coaxant è cauernulis? Huſsio & Hieronymo fregere fidem, inquiunt. Qui? Conſtantienſis Concilij proceres. Falſum eſt. nullam enim dedêre. Sed nec in*

Hußium tamen animaduerſum fuiſſet, niſi homo perfidioſus & peſtilens retractus ex fuga, quam ei Sigiſmundus Imperator periculo capitis interdixerat, violatis etiam conditionibus, quas ſcripto pepigerat cum Cæſare, vim omnem illius diplomatis eneruâſſet. Feſellit Hußium præcipitata malitia. Iuſſus enim, cùm barbaras in ſua Bohemia Tragœdias excitâſſet, ſemetipſum ſiſtere Conſtantiæ, deſpexit prærogatiuam Concilij: ſecuritatem petijt à Cæſare, Cæſar obſignauit, Chriſtianus orbis reſignauit, maior Cæſare, redire ad mentem Hæreſiarcha noluit, perijt. Hieronymus verò Pragenſis furtim venit Conſtantiam, protectus à nemine, deprehenſus cōparuit, perorauit, habitus eſt perbenignè: liber abijt quo voluit, ſanatus eſt, hæreſim eiurauit, relapſus eſt, exuſtus eſt. Quid toties vnum exemplum de ſexcentis exagitant?

Repetāt Annales ſuos (l) Martinus (l)
ipſe Lutherus, odium Dei & hominum, Auguſtæ poſitus coram Cardinale Caietano, nónne quod potuit, eructauit, & Maximiliani literis communitus, exceſſit? Idem accitus VVormatiam, cùm & Cæſarem & pleroſque Imperij Principes haberet infenſos, nónne Cæſaris verbo tutus fuit? Poſtremò Lutheranorum & Zuinglianorum capita præſente Carolo Quinto, Hæreticorum hoſte, victore, domino, nónne datis induciis Confeſſiones ſuas toties innouatas exhibuêre Comitiis Auguſtanis, & ſoſpites abière? Haud ſecùs, literæ Tridentinæ locupletiſſimas aduerſario cautiones prouiderāt, vti noluit. Nimirùm ſe iactat in angulis, in quibus vbi tria verba Græca ſonuerit, ſapere videatur: abhorret à luce, quæ literatorem in numero poneret, & ad honeſta ſubſellia deuocaret. Catholicis Anglis tale chiro-

graphum impunitatis impetrent, si diligunt salutem animarum. Nos Hussium non causabimur. in Curiã, verbo Principis innixi, cõuolabimus

Sed vt vnde sum egressus eò regrediar, Concilia generalia mea sunt: primum, vltimum, media. his pugnabo. Hastam expectet aduersarius amentatam, quam euellere nunquã poterit. Prosternatur in eo Satanas, Christus viuat.

(a) Act. 15. (b) Greg. lib. 1. epi. 24. (c) An. 1. Elizab. (d) Nicæ. can. 6. Chalced. act. 4. & 16. Constant. cap. 5. (e) Ephes. conc. in epist. ad Nestor. Nic. c. 14. (f) Chalc. act. 11. (g) Nicæn. Concil. apud Soc. lib. 1. ca. 8. Vide Chalc. can. 4. 7. 14. 24. (h) Ioan. 14. Matt. 18. (i) Lib. de Cap. Bab. (k) Martin. Kemnitij examen Conc. Tridentini. (l) Anno 1518. Anno 1521. Vide Concil. Trid. sess. 13. 15. & 18.

CAPVT V.

QVINTA RATIO.

Patres.

Dum variè præ ſe contemnunt Doctores antiquos Eccleſiæ & omnes & ſingulos Miniſtri, nec poſſunt aliter, ſi ſibi conſtare velint; eo ipſo manifeſtant, ab omni ſe Dei prouidētia, qua Eccleſiam is ſuam perpetuò gubernat, alienos eſſe.

ANtiochiæ, qua primum in Vrbe Chriſtianorum nobile cognomentum increbuit, Doctores, id eſt, Concionatores perquàm celebres floruerunt. Huiuſce generis (a) Scribas & Sapientes, doctos in regno Dei noua promentes, & vetera, *Chriſtum callentes, & Moyſen, Dominus ipſe futuro gregi proſpexerat. Hos ingentis beneficij loco donatos explodere, quanti maleficij eſt? exploſit aduerſarius. quid ita? quia ſtantibus illis concidiſſet. Id ego cùm pro certiſſimo comperiſſem, pugnam ſimpliciter exoptaui; non illam iocularem, qua turbæ velitantur in compitis, ſed iſtam ſeueram & acrem, qua con* (a)

gredimur in vestris Philosophorum spaciis.

Pede pes, densusque viro vir.

Ad Patres si quando licebit accedere, confectum est prælium, tam sunt nostri, quàm Gregorius ipse decimus tertius, filiorum Ecclesiæ Pater amantissimus. Nam vt omittam loca sparsa, quæ ex monumentis veterum conquisita, nostram fidem appositè affirmateq; propugnant, tenemus horum integra volumina; quæ de industria religionem, quam tuemur Euangelicam, distinctè copioseq; dilucidant. Duplex Hierarchia

(b) *Martyris* (b) *Dionysii, quas classes, quæ sacra, quos ritus edocet? Pupu-*

(c) *git ea res Lutherum* (c) *tàm valde, vt huius opera* simillima somniis, nec non perniciosissima *iudicaret. Imi-*

(d) *tatus parentem* (d) *Causæus, nescio quis terræ filius ex Gallia, non est veritus hunc Dionysium inclytæ gentis Apostolum vocitare* delirū senem.

Centu-

Centuriatores vehementer offendit (e) *Ignatius, offendit & Caluinũ, vt in eius epistolis* deformes næuos & putidas nænias, *hominum quisquiliæ, notârint. Censoribus illis* fanaticum (f) quiddam *Irenæus edidit: Clemens, auctor Stromatum,* Zizania fecesque *protulit: reliqui Patres huius æui, sanè Apostolici viri,* blasphemias & monstra posteris reliquerunt. *In* (g) *Tertulliano rapiunt auidè, quod à nobis edocti, nobiscum communiter detestentur: sed meminerint libellum de præscriptionibus, qui nostri temporis Sectarios tam insigniter perculit, nunquam fuisse reprehensum.* (h) *Hippolytus Portuensis Episcopus, quàm bellè, quàm clarè, Antichristi neruũ Lutherana tempora præmonstrauit? Eum propterea* Scriptorum infantissimum & laruam *nominant. Cyprianum delicias & decus Africæ, Gallicanus ille* (i) *Criticus,* & (k) *Mu-* (e) (f) (g) (h) (i) (k)

gdeburgici, ſtupidum & deſtitutum Deo & deprauatorem pœnitentiæ *nuncuparunt. Quid admiſit? Scripſit enim de Virginibus, de lapſis, de Vnitate Eccleſiæ tractationes eiuſmodi, eas etiam Epiſtolas Cornelio Romano Pontifici, Vt niſi fides huic Martyri detrahatur, Petrus Martyr Vermilius, omnesq́ cum eo fœderati, peiores adulteris, & ſacrilegis habeantur. Ac ne ſingulis inſiſtam diutiùs: Patres huius ſeculi damnātur omnes*, quippe qui doctrinā (l)
(l) de pœnitentia, *mirè deprauârint*,
(m) *quo pacto? nam auſteritas* (m) *Canonū quæ Viguit ea tempeſtate, maiorem in modum diſplicet huic Sectæ plauſibili: quæ triclinijs aptior quàm templis, Voluptarias aures titillare, & puluillos omni cubito ſolet aſſuere. Quid ætas proxima, quid peccauit? Chryſoſtomus & ij Patres*
(n) (n) iuſtitiam fidei fœdè *Videlicet*, obſcurarunt. *Nazianzenus, quem*

honoris causa Theologum Veteres appellârunt, (o) *Causæo iudice,* Fabulator quid affirmaret, nesciit. (o) *Ambrosius* à Cacodæmone fascinatus est, *Hieronymus* æquè damnatus atque diabolus, iniuriosus (p) Apostolo, blasphemus, sceleratus, impius. Vnus (p) *Gregorio Massonio* pluris est Caluinus, quàm centum Augustini. *Parum est, centum. Lutherus* nihili facit aduersum se, (q) mille Augustinos, mille Cyprianos, mille Ecclesias. *Longiùs rem deducere superuacaneum puto. Nam in hos qui bacchantur, quis miretur in Optatum, Athanasium, Hilarium, Cyrillos, Epiphanium, Basilium, Vincentium, Fulgentium, Leonem, Gregoriumq́ Romanum, fuisse procacissimos?* (q)

Quanquam, si datur Vlla rebus iniustis, iusta defensio, non inficior, habere Patres, Vbicunque incideris, quòd isti dum sibi consentiunt, necessario stomachentur. Etenim qui

odere ſtata ieiunia, quo animo oportet eſſe in Baſilium, Nazianzenũ, Leonem, Chryſoſtomũ, qui de Quadrageſima, & indictis ieiuniorum feriis, tanquam de rebus iam vſitatis, conciones egregias publicârunt?

Qui ſuas animas, auro, libidine, crapula, & ambitioſis conſpectibus vendiderunt, poſſuntne non eſſe inimiciſſimi Baſilio, Chryſoſtomo, Hieronymo, Auguſtino, quorum excellentes libri de Monachorum inſtituto, regula, virtutibus, teruntur?

Qui captiuam hominis voluntatem inuexêre, qui Chriſtiana funebria ſuſtulère, qui Diuorum reliquias incendère, ſintne placabiles Auguſtino, qui de Libero Arbitrio, libros tres, De cura pro mortuis, vnum: De miraculis ad Baſilicas, & memorias Martyrum, prolixum caput (r) nobiliſſimi operis, & conciones aliquot exarauit?

(r)

Qui fidem ſuis captiunculis meti-

untur, nónne succenseant Augustino, cuius est insignis (s) *Epistola contra Manichæum, qua se profitetur, antiquitati, consensioni, successioni perpetuæ, & Ecclesiæ quæ sola inter tot hæreses Catholicæ nomen vsucapione vendicat, assentire?* (s)

(t) *Optatus, Mileuitanus Episcopus, Donatianam partem reuincit ex communione Catholica: nequitiam accusat ex decreto Melchiadis:* (u) *hæresim refutat ex ordine Romanorum Pontificum:* (x) *insaniam patefacit in Eucharistia & Chrysmate contaminatis* (y) *sacrilegium horret, ex diffractis altaribus* in quibus Christi mẽbra portata sunt, *pollutisq́ue calicibus,* qui Christi sanguinem tenuerunt. *De Optato quid sentiãt, aueo scire, quem* (z) *Augustinus vt venerabilem & Catholicũ Episcopum, Ambrosio parem & Cypriano: quem* (a) *Fulgentius vt sanctum & fidelem Pauli interpretem,* (t) (u) (x) (y) (z) (a)

Augustini similem & Ambrosii meminerunt.

Athanasii Symbolum in Templis concinunt. Num fauent ei? qui Antonium Eremitam Ægyptium, grauis auctor, accurato libello dilaudauerit, qui que cum Alexandrina Synodo, iudicium Sedis Apostolicæ, diui Petri, suppliciter appellarit? Prudentius in Hymnis, quoties precatur Martyres, quos decantat? quoties ad eorum cineres & ossa, regem Martyrum veneratur? Num hunc probabunt? Hieronymus pro Diuorum reliquiis: & honoribus scribit in Vigilantium: in Iouinianum, pro virginitatis gradu. Hunccine patientur?

Ambrosius tutores suos Geruasiū
(b) & Protasium, (b) celebritate notißima, in Arrianam ignominiam honestauit: cui facto diuinißimi
(c) (c) Patres encomion tribuere: quod factum Deus non vno prodigio decorauit.

rauit. Num beneuoli sunt Ambrosio futuri?

Gregorius Magnus noster Apostolus, planissime noster est, eoque nomine nostris Aduersariis odiosus: quem Caluini rabies negat in Schola sancti Spiritus educatum, propterea quod sacras imagines, Illiteratorum libros, appellasset.

Dies me deficeret numerantem Epistolas, Conciones, Homilias, Orationes, Opuscula, Disceptationes Patrum, in quibus ex apparato: grauiter & ornatè nostra Catholicorum dogmata roborarunt. Quamdiu apud Bibliopolas ista venierint, tādiu frustra nostrorum Codices prohibentur: frustra seruantur aditus oræque maritimæ: frustra domus, arcæ, scrinia, capsulæ disquiruntur: frustra tot portis minaces tabulæ suffigūtur. Nullus enim Harlingus, nec Sanderus, nec Alanus, nec Stapletonus, nec Bristolius hæc noua somnia ve-

hementiùs, quàm hi, quos recensui, Patres insectantur. Talia cogitanti accreuit animus & desiderium pugnæ, in qua, quoquò se mouerit Aduersarius, nisi gloriam Deo cesserit, feret incommodum. Patres admiserit, captus est: excluserit, nullus est. Adolescentibus nobis ita contigit.

Ioānes Iuellus antesignanus Caluinianorum Angliæ, Catholicos ad Diui Pauli Londinensium incredibili iactantia laceßiuit, inuocatis per hypocrisin & imploratis Patribus, quicunque intra salutis annum sexcentesimum claruissent. Accipiunt conditionem memorabiles viri, qui tùm exulabant Louanij, summis licet difficultatibus propter iniquitatem suorum temporum circumsepti. Ausim dicere, tanto popularibus nostris bono fuisse illam Iuelli astutiam, inscitiam, improbitatem, impudentiam, quas ij Scriptores feliciter expanderunt, vt vix aliud quic

quam,

quam, memoria mea, prouenerit Anglorum Ecclesiæ laboranti fructuosius. Edictum continuò valuis appenditur, ne qui codices illiusmodi legerentur, néue haberentur: quum tantis clamoribus propemodũ extorti prodiissent, didicere quicunque negotium attigissent; Patres fuisse Catholicos, id est, nostros. Neque hoc sibi suisq́ vulnus inflictum (d) *Laurentius Humfredus tacuit, qui cum Iuellum quo ad cætera sustulisset, vnam ei notam aspersit inconsiderantiæ, quòd Patrum calculos recepisset: quibuscum sibi nihil esse commercij, nec forte, sine vlla circuitione proloquitur.* (d)

Pertentauimus etiam familiariter aliquando Tobiam, Matthæum, qui nunc in concionibus dominatur, quem propter bonas artes, & virtutum semina dileximus; vt responderet ingenuè, possétne qui Patres aßiduus lectitaret, istarum esse par-

tium quas ille suaserat? retulit, non posse, si pariter eos legeret, iisq; crederet, Verißimum hoc Verbum est, neque aliter aut eum nunc, aut Matthæum Huttonum, qui Vir nominatus in paucis, Versare Patres dicitur, aut reliquos Aduersarios, qui hoc faciunt, sentire arbitror.

Hactenus ergo securus in hanc aciem potui descendere, bellaturus cum iis, qui quasi auribus lupum teneant, æternam causæ maculam cogantur inurere, siue recusent Patres, siue deposcant. Nam in altero fugam adornant, in altero suffocantur.

(a) Acto. 13. 1. Cor. 12. Ephes. 4. 1. Cor. 14. (b) Matt. 13. & 23. (c) S. Dion. Areop. de quo vide 6. Syn. ac Adon. 4. (d) Treu. in Mart. Turon. Syng. Sui. Metap. (e) cōmen. in 1. 13. 17. Deut. Item in c. Bab. (f) Dial. 5. & 11. (g) Cen. 2. c. 10. Cent. 1. lib. 2. c. 10. & seq. Instit. l. 1. c. 13. num 29. (h) Cen. 2. ca. 5. Cen. 1. li. 2. cap. 10. & sequen. (i) Libr. de præsc. con. hær. (k) Orat. de cons. secul.

(l) Iuel. & c. Canſſ. dial. 8. & 11. (m) Cent. 3. c. 4. (n) Canones pœnitentiæ veteres. Ezech. 13. (o) Præfat. in cent. 5. (p) Dial. 6. (q) Beza in Act. Apo. ca. 23. v. 3. Teſt. Stanc. libr. de Trinit. (r) Libr. cont. Hen 8. Reg. Angl. (ſ) Libr. 22. de de Ciui. Dei. c. 8. & ſer. de diuerſ. 34. & ſeq. (t) Cō. epi. (u) Con. ep. Men. quam vocant funda. ca. 4. (x) Libr. 1. cont. Parmen. (y) Lib. 2. (z) Lib. 3. (a) Lib. 6. (b) Aug. li. 1. contra Parmen. De vnit. cap. 16. & lib. 3. de doct. Chriſti cap. 40. (c) Fulgent. lib. 2. ad Monim. Vide S. Hiero. de Scriptor. Eccleſiæ. Vide epi. Syn. Alexand. ad Felic. 2. (d) Vide ep. D. Amb. ad epiſ. ita. Itē ad ſo. li 10. ep. 82. Item ſer. 91. (e) Au. li. 22. de Ci. Dei. cap. 8. Grego. Tur. lí. de gloria Mart. c. 46. Metaph. Inſtit. lib. 1. cap. 11. nu. 5. (f) Lib. de vita Iuelli.

CAPVT VI.
SEXTA RATIO,
Firmamenta Patrum.

Dum Miniſtri Patres aſpernantur, cùm ij maximè ſcripturis diuinis ni-

tantur: eo ipſo quidem vnà cum ipſis, etiam ipſas ſcripturas in legittimo ſenſu aſpernantur: ſicque planum faciunt, cum Deo ſe minimè ſentire.

SI quibus vnquam cordi curæq; fuit id, quod maximopere fuit & eſſe debet, Scrutamini Scripturas: Ioan.5. *facile Principes & palmares in hoc genere ſanctiſsimi Patres extitêre. Horũ opera ſumptuq; tot gentibus & linguis tranſcripta Biblia, & importata ſunt. Horũ periculis & cruciatibus, erepta de flãmis hoſtilibus & vaſtitate: Horũ laboribus & vigiliis, omnẽ in partẽ enucleata ſtudioſiſsimè, die noctuq; ſacras Literas imbibêre, de ſuggeſtis omnibus ſacras Literas edidêre, immenſa volumina ſacris Literis ditauêre, fideliſsimis commentariis ſacras Literas explicauêre, cibos & inediam ſacris Literis condiêre, occupati deniq; ſacris in Literis ad ſenectutem decrepitã peruenere.*

Quod

Quod si frequentes ipsi quoque ab auctoritate Maiorum, ab Ecclesiæ praxi, à successione Pontificum, à Conciliis Oecumenicis, à Traditionibus Apostolicis, à cruore Martyrum, à scitis Præsulum, à visis, euẽtisq; mirabilibus argumentati sunt: tamen omnium maximè & libentissimè sanctarum Literarum testimonia densa conglobant, hæc premunt, in his habitant, huic armaturæ fortiũ, (Cant. 4.) *duces robustissimi, sarta tecta Ciuitatis Dei, contra nefarios impetus quotidie munientes, optimo iure primas partes, honoratissimasq; porrigunt.*

Quo magis demiror illam exceptionem Aduersarij superbam & fatuam, qui velut aquam in profluente quæritans, sic in Scripturis confertissimis Scripturarũ penuriam obiectat. Tantisper se Patribus assensurum dicit, dum sacris Literis adhærescunt. Num loquitur ex animo?

curabo igitur procedant armati atque ſtipati Chriſto, Prophetis, Apoſtolis atque omni apparatu Biblico, celeberrimi auctores, antiquiſsimi Patres, ſanctiſsimi viri, Dionyſius, Cyprianus, Athanaſius, Baſilius, Nazianzenus, Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus Latinusq; Gregorius. Regnet in Anglia fides illa, vtinam regnet, quam hi Patres amiciſsimi Scripturarum ex Scripturis exſtruunt. Quas afferunt, afferemus: quas conferunt, conferemus: quod inferunt, inferemus. Placet? exſcrea. dic ſodes. Minimè verò, inquis, niſi rectè exponant. Quid eſt hoc ipſum rectè? Arbitratu tuo. Nihil ne pudet labyrinthi?

Ergo cùm ſperem in Academiis florentiſsimis, conſociatum iri benè multos, qui non pingui Minerua, ſed acuto iudicio in has controuerſias inſpecturi ſint, & horum reſponſa nugatoria libraturi, lætus hunc diem

campi

campi præstolabor, vt qui contra syluestres tumulos mendiculorum inermium, nobilitatem & robur Ecclesiæ Christi cogitem educere.

CAPVT VII.

SEPTIMA RATIO, Historia.

Omnium sæculorum historiæ Ecclesiasticæ & vniuersales, & certarum gentium, nil nisi vel gesta Catholicorum, vel contra Catholicos molitiones hæreticorum describunt. Dum eam igitur oppugnant Ecclesiam Ministri, eo ipso vel nullam vnquam post Apostolos Ecclesiam veram extitisse (re quidē) concludunt, vel se certè ad Ecclesiam veram minimè pertinere.

P*Ristinam Ecclesiæ faciem Historia prisca retegit.* (Generales Historici.) *Huc prouoco. Certè antiquiores Historici, quos etiam vsurpant Aduersarij ferè numerantur:*

Eusebius, Damasus, Hieronymus, Ruffinus, Orosius, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Caßiodorus, Gregorius Turonensis, Vsuardus, Regino, Marianus, Sigebertus, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus. Quid narrant? Nostrorum laudes, progressus, vicißitudinem, hostes. Imò verò quod obserues diligenter, illi qui dissident à nobis odio capitali, Philippus, Pantaleon, Funecius, Magdeburgici, (Hæreticorum chronica & historia.) *cùm se ad scribendam vel Chronologiam Ecclesiæ vel Historiã appulissent, nisi nostrorum gesta colligerent, ac inimicorum Ecclesiæ nostræ fraudes & scelera coaceruarent, mille quingentos annos argumenti vacui prætermitterent.*

Cum his considera peculiares certarum Historiographos regionum, qui vnius acta cuiusq; populi, curiosiùs, operiosiusque scrutati sunt. (Historici certarũ gentium.) *Ii quasi*

spartam

ſpartam adepti, quam locupletare modis omnibus & perpolire cuperent, qui ne conuiuia quidem lautiora, aut manicatas tunicas, aut pugionum capulos, aut inaurata calcaria, talesq́ minutias, ſi nouitatẽ ſaperent, tacuêre; profectò ſi quid in religione mutatum, aut à primis degeneratum ſeculis inaudiiſſent, frequentes memorâſſent: ſi non frequentes, ſaltem aliqui: ſi non aliqui, vnus aliquis abſque dubio. Nullus omninò neque beneuolus nobis, neq; maleuolus, non modò quicquam tale prodidit, ſed nec ſignificauit.

Verbi gratia. Dant nobis Aduerſarij, nec aliter poſſunt, fuiſſe Romanam Eccleſiam aliquando Sanctam, Catholicam, Apoſtolicam: tum cùm hæc à Diuo Paulo promeruiſſet elogia. (a) Veſtra fides annunciatur in vniuerſo mundo: ſine intermiſsione memoriam veſtri facio. (a)
(b) Scio quoniam veniens ad vos in (b)

abundantia benedictionis Christi ve-
(c) niam: (c) Salutant vos omnes Eccle-
siæ Christi vestra enim obedientia in
omnem locum diuulgata est. *tùm,*
(d) *cùm ibi* (d) *Paulus in libera custo-*
dia disseminaret Euangelium: tùm,
(e) *cùm in ea quondam* (e) Babylone
collectam Ecclesiam Petrus regeret:
(f) (f) *tùm, cùm ille Clemens apprimè*
(g) *laudatus ab* (g) *Apostolo, sederet ad*
(h) *ipsa gubernacula. tùm,* (h) *cùm pro*
phani Cæsares vt Nero, Domitianus,
Traianus Antoninus, Romanos Pon
(i) *tifices laniarent tum etiam, vel* (i)
Caluino teste, cùm Damasus, Syri-
cius, Anastasius, Innocentius, cla-
uum tenerent Apostolicum. Hoc e-
nim seculo, nihil adhuc, præsertim
Romæ, digressos ab Euangelica do-
ctrina, liberaliter ille concedit.

Quando igitur hanc fidem tanto-
perè celebratã Roma perdidit? quã-
do esse desiit, quod antè fuit? Quo
tempore, quo Pontifice, qua via,

qua

quâ vi, quibus incrementis, vrbem & orbem Religio peruasit aliena? Quas voces, quas turbas, quæ lamenta progenuit? Omnes orbe reliquo sopiti sunt, dum Roma, Roma inquam, noua Sacramenta, nouum sacrificium, nouum Religionis dogma produceret? Nullus extitit Historicus neque Latinus, neque Græcus, neque remotus, neque citimus, qui rem tantam vel obscurè iaceret in commentarios.

Ergò perspicuum hoc quidem est, si quæ nos credimus, Historia multa & varia, nuncia vetustatis, vita memoriæ, loquitur ac repetit affluenter; quæ isti obtrudunt, nulla narratio post homines natos in Ecclesia valuisse commeminit & Historicos esse meos, & incursiones aduersarias esse frigidissimas, quæ nihil mouere possint, nisi priùs receptum sit, omnes omnium temporum Christianos in spissam perfidiam, atque in Ge-

hennæ voraginem corruisse, donec Lutherus Boram constuprâsset.

(a) Rom. 1. (b) Rom. 15. (c) Rom. 16. (d) Act. 28. (e) 1. Petr. 5. (f) Hiero. in c. scri. Eccle. & Papias apud Euſ. 2. histor. 14. (g) Phil. 4. (h) Iren. l. 3. c. 3. (i) Instit. li. 4. c. 2. nu. 3. & in Epistol. ad Sadol. Vide Coclæ: in Anno 1523.

CAPVT VIII.

RATIO OCTAVA, Paradoxa.

Cùm portenta opinionum absurdiſsimarũ inuexexint Ministri de Deo, de Christi persona, de hominis natura, de peccato, de iustitia, de Sacramento, de moribus Christianis: iure optimo inferimus, à diuinæ veritatis Spiritu eos minimè gubernari.

EGo verò, præstantiſsimi viri, cùm de multis hæresibus, quædam apud me opinosiſsimorum portenta reputo, quæ mihi venient expugnanda: me ipsum inertiæ vecor-

diaq; condemnem, si cuiusquam in experiundo facultatem aut vires extimescerem. Sit ingeniosus, sit eloquens, sit exercitatus, sit omnium librorum belluo, tamen aridus appareat & balbus necesse est, cum hæc tàm ἀδυνάτα *sustentabit. Disputabitur enim, si fortè nobis annuēt, de Deo, (a) de Christo, de Homine, de Peccato, de Iustitia, de Sacramētis, de Moribus. Videro an ausint adseuerare quæ sentiūt, quæq; rebus addicti, necessariis diuulgant inscriptiunculis. Faxo nôrint ista (b) suorum Axiomata :* Deus est auctor & causa peccati, volens, suggerens, efficiens, iubens, operans, & in hoc impiorum scelerata consilia gubernans. Propriū Dei opus fuit, vt vocatio Pauli, sic adulterium Dauidis, Iudæque proditoris impietas. *Monstrum hoc, cuius Philippum aliquando puduit, Lutherus tamen, à quo Philippus hauserat, quasi oraculum cœleste miris ex-*

(a)

(b)

tollit laudibus, & alumnum suum eo nomine tantùm non exæquat Apostolo Paulo. Percontabor etiam quid animi Luthero fuerit, quem Angli Caluiniani virum diuinitùs datum ad orbem illuminandum *pronunciant, cùm hunc versum demeret supplicationibus Ecclesiæ:* Sancta Trinitas vnus Deus, miserere nobis?

(c) *Mox ad personam (c) Christi progrediar, quæram, ista sibi quid velint: Christus Dei filius Deus de Deo, Caluino:* Deus ex sese, *Bezæ,* non est genitus de Patris essentia. *Item:* Duæ constituantur in Christo vniones hypostaticæ, altera animæ cum carne: diuinitatis cum humani-

(d) tate altera: (d) Locus apud Ioannem: Ego & Pater vnũ sumus, non ostendit Christũ Deũ Homoousion Deo Patri. *Sed &* anima mea, *inquit Lutherus,* odit hoc verbũ Homoousion. *Pergite.*

(e) (e) Christus ab infantia non fuit gratia consummatus, sed animi dotibus, velut cæteri homines adoleuit: vsu

factus

factus quotidiè ſapientior ita vt puerulus ignorantia laborârit. *Quod perinde eſt, ac ſi dicerent, originis labe & vitio ſordidatum. Sed cognoſcite diriora.* Chriſtus cùm orans in horto, ſudoribus aquæ manaret & ſanguinis, ſenſu damnationis æternæ cohorruit: vocem edidit ſine ratione, ſine ſpiritu, vocem doloris, impetu repentinam: quam vt non ſatis meditatam, celeriter caſtigauit. *Eſt ne aliquid amplius? attendite.* Chriſtùs cùm actus in crucem exclamaret: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me. accenſus eſt flammis inferni, deſperationis vocem emiſit, non aliter affectus, quàm ſi pereundùm ei foret internecione ſempiterna: *His etiam ſi quid poſſunt addant,* Chriſtus, *inquiunt,* deſcendit ad inferos, id eſt, mortuus gehennam guſtauit, nihilominus quàm animæ damnatorū: niſi quod ſibi reſtituendus erat. Quandoquidem enim morte corporea nobis nihil profuiſſet, anima quoque cum morte luctari debuit æterna, atq;

hoc modo nostrum scelus suppliciũque dependere. *Ac ne quis fortè suspicetur, istud Caluino per iniuriam*
(f) *obrepsisse, idem* (f) *Caluinus* omnes vos, si qui doctrinam istam solatii plenam exagitastis, perditos, *appellat* nebulones. *Tempora, tempora, cuiusmodi monstrum aluistis? cruor ille delicatus & regius, qui de innocentis Agni corpore lacerato fissoq; scaturiit; cuius cruoris vna quæuis guttula, propter dignitatem Hostiæ, mille mundos redimere potuisset, nihil humano generi profecit, nisi*
(g) (g) mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, mortem quoque secũdam *mortem animæ, mortem gratiæ, peccati solius & exitiabilis blasphemiæ sociam pertulisset? Præ hac*
(h) *insania modestus videbitur* (h) *Bucerus, quanquam est impudens, qui infernum in Symbolo sepulchrum accipit per Epexegesin valdè præposteram ac potiùs Tautologiam ineptam*

ptam atque stolidam Anglicani Sectarij pars Caluino idolo suo, pars Bucero magno Magistro solent accedere: pars etiam submurmurant in hunc articulum, ne quid facessat vltra molestiæ, quemadmodum sine tumultu penitùs eximatur de Symbolo. Id vero etiam fuisse tentatum in conuenticulo quodam Londinensi memini narrare mihi, qui interfuit, Richardum Chenium miserrimum senem malè mulctatum à latronibus foris, neque tamen ingressum in paternã domũ. Hactenus de Christo.

De homine quid? Imago Dei penitùs (i) in homine deleta est, nulla boni scintilla superstite: tota natura, quoad omnes animæ partes, ita funditùs euersa, vt ne renatus quidem & sanctus quicquam sit aliud intrinsecus, nisi mera corruptio atq; cõtagio. *quorsum ista? Vt qui sola fide gloriã rapturi sunt, in omnium turpitudinum cœno volutati naturam accu-* (i)

sent: Virtutem desperent: præcepta deonerent.

(k) *Huc* (k) *Illyricus Magdeburgensium Primipilus, illud suum adiecit immane placitum de originis peccato: quod esse vult* intimam substantiam animarum: quippe quas post Adami lapsum Diabolus ipse procreet, & in sese transformet. *Hoc quoque tritum est in hac fece:* omnia peccata esse paria: *sed ita (ne Stoici reuiuiscant)* si Deo iudice ponderentur. *Ac si Deus, æquissimus iudex, oneri nostro cumulum potiùs, quàm leuamentum faceret, & id quod non est in re, cùm sit ipse iustissimus, exaggeraret. Hac trutina, non leuius in Deum seuerissimè iudicantem deliquerit ille caupo, qui gallum gallinaceum, quando non est opus, occiderit, quàm infamis ille Sicarius, qui plenus Beza, Gallum Heroa Guisium, admirabili virtute Principem displosa fistula clancu-*

lum interemit, quo facinore nihil vidit orbis noster ætate nostra funestius, nihil luctuosius.

Sed fortasse, qui iam sunt in peccati conditione tetrici, magnificè philosophātur de diuina gratia: quæ huic malo succurrere ac meder ipossit. Præclaras verò (l) isti partes assignant gratiæ, quam neq; infusam cordibus nostris, neque ad resistendum sceleribus validam esse latrant, sed extra nos in solo Dei fauore collocant, *qui fauor non emendet impios, nec purget, nec illuminet, nec ditet, sed veterem illam sententiam adhuc manentem atque fœtentem, ne deformis & odiosa putetur, Deo conniuente dissimulet. Quo suo plasmate tantoperè delectantur, vt ne* Christus quidem aliter apud illos gratia plenus & veritate dicatur, quàm quòd ei Deus Pater mirandum in modum fauerit. (l)

Quæ res ergò iustitia est? (m) Relatio. *Non enim ex Theologicis* (m)

concinnata virtutibus, fide, spe, charitate, quæ animam suo nitore conuestiant, sed tantùm occultatio delicti, quam qui sola fide deprehenderit, ille tam de salute certus est, ac si iam pridem interminato Cœli gaudio frueretur.

Age somniet hoc: sed vnde constare poterit de futura perseuerantia, (n) (n) *qua qui caruit, exiuit infelicissimus, licet ad tempus purè pieq́ iustitiam coluisset? Imò verò* hæc tua (o) fides, (o) *Caluinus ait,* nisi tuam tibi perseuerantiam firmè pronunciet, vt hallucinari nequeas, tanquàm inanis & languida sperneretur. *Agnosco discipulum Lutheri.* Christianus, *inquit ille,* etiam volens, non potest salutem perdere, nisi nolit credere.

Ad Sacramenta festino. Nullum, nullum, non duo, non vnum, ô sancte Christe, reliquerunt. Ipsorum quippe panis, venenum est. Baptismus, etsi adhuc verus est, tamen ip- (p) *sorum iudicio* nihil est, (p) non est

vnda

vnda ſalutis, non eſt canalis gratiæ, non deriuat in nos Chriſti merita, ſed ſignificatio duntaxat ſalutis eſt. Itaq; nihilo pluris Baptiſmum Chriſti, quoad naturam rei, quàm Ioannis fecêre cæremoniam. Si habeas, rectè: ſi careas, nihil damni: (q) crede, ſaluus es, antequam abluâre. *Quid ergò paruuli, qui niſi iuuentur virtute Sacramenti, ſua fide miſelli nihil aſſequuntur?* Potiùs quàm Sacramēto Baptiſmatis quicquam tribuamus, *inquiunt Magdeburgici*, demus ineſſe fidem ipſis infantulis, qua ſeruentur, cuius fidei pulſus quoſdam abditos intelligant *ipſi: qui viuant, nec ne, nondum intelligunt. Durum. Si hoc adeò durum eſt, Lutheri pharmacum auditote.* Præſtat, *inquit*, (r) omittere, quandoquidem niſi credat infans, nequicquam lauatur. *Hæc illi quidem, ancipites animo, quidnam enunciet categoricè. Ergo Balthaſar Pacimontanus, dirimitor interueniat: qui parens Anabaptiſta-* (q) (r)

rum, cùm paruulis motum fidei non posset affingere. Lutheri cantiunculam approbauit, & pædobaptismum eijciens è templis, neminem nisi adultum fonte sacro decreuit abluere. *Ad reliqua Sacramēta quod attinet, quamuis illa bestia multiceps horrendas eructet contumelias; tamen, quia quotidianæ iam sunt, & callum auribus obduxerunt, hîc prætereo.*

Restant Hæreticorum de vita & moribus frusta nocentissima, quæ
(f) (f) *Lutherus euomuit in chartas: vt ex vnius pectoris impuro gurgustio pestem Lectoribus inhalaret. Audite patienter, & erubescite, & mihi date veniam recitanti.* Si nolit vxor aut non possit, veniat ancilla. Siquidem res vxoria tàm est cuique necessaria, quàm esca, potus, somnus. Matrimonium est virginitate multò præstantius. Eam Christus, eam Paulus dissuaserunt hominibus Christianis. *Sed hæc fortasse propria Lutheri*

sunt. Non sunt. Etiam nuper à meo Charcero, sed miserè timideq́ defenduntur. Vultis ne plura? quid ni? quantò sceleratior es, inquit, tantò vicinior gratiæ. Omnes actiones bonæ peccata sunt. Deo iudice, mortifera: Deo propitio, leuiuscula. Nemo malū suapte volūtate cogitat. Decalogꝰ nihil ad Christianos. Opera nostra Deus nequaquam curat. Soli rectè participāt Cœna Dominica, qui tristes, afflictas, perturbatas, confusas, erraticas apportant conscientias. Confitenda crimina sunt, sed cuilibet, qui si te vel ioco absoluerit, modo credideris, absolutus es. Legere preces horarias non est Sacerdotum sed Laicorum. Christiani, liberi sunt à Statutis hominum. *Satis superq́ lacunam istam commôsse videor. Iam finio. Nec verò putetis iniquiorem esse me, qui Lutheranos & Zuinglianos promiscuè coarguerim. Nam isti* (t) *memores à quo proseminati sint: inter se fratres & amici volunt esse, adeoq́ grauem interpretantur iniuriam, cùm in* (t)

vlla re præter vnam, discriminantur.

Equidem non sum tanti, vt vel mediocrem locum mihi sumam in selectis Theologis, qui hodiè bellum hæresibus indixère: sed hoc scio, quãtuluscumq; sum, periclitari me non posse, dum Christi gratia fultus; aduersum talia commenta, tàm inuisa, tam insulsa, tam bruta, cælo terraq; iuuantibus præliabor.

De Deo. (a) Cal. Inst. lib. 1. cap. 18. li. 2. c. 4. li. 3. cap. 23. & 24. Pet. Mar. in 1. San 2. Melanth. an. in ca. Rom. 8. VVittem. 1524. Sic docet Luth. in asser. 36. & in resol. ass. 36. & in li. de ser. arbit. Præfat. in anno, Phil. in epi. ad Rom. In Apol. Eccl. Anglic. Vide enc. pro ann. 1543. De Christo. (b) Instit. lib. 1. cap. 13. nu. 25. & 24. Beza in Hes. Beza contra Smidel. li. de vnita. hyposta. duas in Christ. nat. (c) Cal. in Ioan. 10. (d) Luth. cont. Latõ. (e) Buc. in Lu. 2. Cal. in har. eu. Luc. Los. Item. Melan. in euan. do. 1. post Epiph. Marlorat. in Matt. 26. Cal. in ar. Euan. Bren. in Luc. part. 2. hom. 65.

& in Catec. an. 1551. & in Io. hom. 54. Cal. in har. euang. In eand. ſentẽ. Loſſ. in Matt. 26. Schmid. Conci. de paſſ. & cœna Dom. Aepinus cõm. in Pl. 16. (f) Caluin. inſtit. lib. 2. cap. 16. Brent. in Catech. 1551. Inſti. li. 2. c. 16. num. 12. (g) 1. Tim. 2. Apoc. 2. (h) Bucer. in Matt. 26. De homine. (i) Illyr. in var. li. de Ori. pecç. Cal. Inſti. lib. 2. ca. 3. Sarcer. de Conſ. ver. Eccl. Aepin. & imb. & pecc. Sanct. Kem. contra cenſu. Cal. De peccato. (k) Illyr. in var. libr. de Orig. pec. Vide Heshuſ. in ep. ad Illyr. Calui. in Antidot. Concil. Triden. Idem docuerat VVicle. apud VValden. lib. 2. de Sacra. cap. 154. De gratia. (l) Luth. in Reſp. contra Louan. Bucer. in Ioan. 1. VVald. in nata. Chriſti. Brent. ho. 12. in Ioan. Cent. lib. 1. cap. 4. De iuſtitia. (m) Hesh. de iuſt. in reſ. ad 115. obiect. Illyr. in Apol. conf. Antvver. c. 6. de Iuſtifi. Cal Inſti. lib. 3. ca. 2. nu. 28. & 42. Matt. 12. Luc. 12. (n) Inſtit. lib. 3. c. 2. nu. 4. Luth. lib. de Capt. Babylon. De Sacramentis. (o) Calu. Inſti. lib. 4. ca. 15. nu. 2. & 10. & 7. Cẽt.

1. li. 1. c. 10. Luth. lib. de Cap. Baby. Magd. cent. 2. & 5. cap. 4. (p) Luth. aduerſ. Cochlæ. Item epiſto. ad Melan. 22. & in ep. VValden. Anabaptiſtæ. Apoc. 13. De moribus. (q) Ser. de Matri. & Lib. de vit. cont. & aſſe. ar. 16. li. de vo. Euan. Lib. de vo. Monaſticis. Charc. li. in Cenſ. ſuum. Lut. ſer. de Pet. Item in aſper. art. lib. 32. libr. de ſer. arb. & ſermon. de Moyſ. Item lib. de capt. Bab. c. de Euch. de Ordine. de Baptiſ. (t) Apol. Eccle. Angl.

CAPVT IX.
RATIO NONA, Sophiſmata.

Quoniam præcipua firmamēta ſua in Sophiſmatis habent Miniſtri, dum vel vmbras ſibi ipſi fingunt, quas oppugnent in Eccleſia, vel inani nunc logomachia, nunc homonymia, nunc circulatione, ſe ſuaque tuentur: ex eo ipſo quidem ſatis conſtat, nihil ſolidæ veritatis apud ipſos reliquum eſſe.

Scitum eſt, inter cæcos luſcum regnare poſſe. Apud rudes valet

sæpe fucata disputatio, quam Schola Philosophorum exsibilat. Multa peccat Aduersarius in hoc genere, sed quatuor fallaciis plerunque consuitur, quas in Academia malim, quàm in triuio retexere.

Primùm Vitium Schiamachia est, quæ auras & Vmbras magno conatu diuerberat. Hoc pacto: Contra cælibes iuratos & Votos in castimoniã, quòd nuptiæ bonæ sint, Virginitas melior: afferũtur Scripturæ loquentes honorificè de coniugio. Quem feriunt? (1. Cor. 7.) Contra meritum hominis Christiani, tinctum Christi sanguine, alioqui nulla promuntur testimonia, quibus iubemur, nec naturæ, nec legi, sed sanguini Christi fidere. Quem refellunt? In eos qui colunt cælites, Vt famulos Christi maximè gratiosos, citantur integræ pagellæ, quæ Vetant colere multos Deos. Vbinam sunt? Huiusmodi argumentis quæ apud Hæreticos infi-

nita reperio, nobis esse detrimento non poterunt, vobis esse fastidio poterunt.

Aliud vitium Logomachia *est, quæ sensa deserens, loquaciter cum verbo litigat;* Inuenias mihi Missam, *inquiunt,* aut Purgatorium in Scripturis: *Quid ergo? Trinitas, Homoousios, Persona, nusquam sunt in Bibliis, quia voces istæ non sunt? Affine est huic peccato, Literarum aucupium: quum neglecta consuetudine & mente loquentium, quæ vita vocabuli est, aduersus Elementa contenditur. Nempe sic aiunt:* Præsbyter nihil est Græcis aliud, nisi Senior: Sacramentum, quoduis mysterium.

Cæterum acutè D. Thomas, vt omnia, (In 1. part. q. 13. art. 2. ad 2.) in vocibus, *inquit,* videndum, non tam ex quo, quàm ad quid sumantur.

Tertium, Homonymia *est, longè lateq; patens. Vt* Quorsum ordo Sacerdotum, (Apoca.5.) cùm Ioannes

omnes nos vocauerit Sacerdotes? *Etiam hoc addidit.* Regnabimus ſuper terram. *Quorſum ergo Reges? Item.* Propheta celebrat ieiunium ſpiritale, (Eſai.48.) hoc eſt, ab inueteratis criminibus abſtinentiam. Valeat ergò ciborum delectus, & dierum præſcriptio. *Siccine? Igitur inſanierunt Moyſes, Dauid, Helias, Baptiſtes, Apoſtoli, qui biduo, triduo, vel hebdomadis inediam terminarunt: quæ quidem, vt à crimine, debebat eſſe perpetua. Hoc quale ſit, iam vidiſtis. propero.*

Quartũ his adijcitur, Circulatio. *In hunc modum: Da mihi notas, inquam, Eccleſiæ.* Verbum Dei & puriſſima Sacramẽta. *Hæccine ſunt apud vos?* Quis dubitet? *Ego verò pernego.* Conſule verbum Dei. *Iam conſului, minusque vobis, quàm antè faueo.* Ah, tamen planum eſt. *Proba mihi.* Quia nos ne latum quidem vnguem diſcedimus à verbo Dei. *Vbi eſt acumen tuum? ſempernè capies pro*

 argu-

argumento illud ipſum, quod ponitur in quæſtione? Quoties hoc iam inculco? Non tu euigilas? Num faces admouendæ ſunt? Dico, à te perperam exponi Verbum Dei: teſtes habeo quindecim ætates: ſta ſententiæ non meæ, non tuæ, ſed harum omniũ. Stabo ſententiæ verbi Dei: Spiritus vbi vult, ſpirat. (Ioan. 3.) *Eccum, quos gyros, quas rotas fabricat? Hic nugator tot Verborum, atque Sophiſmatum architectus, neſcio cui formidoloſus eſſe queat, moleſtus erit fortaſſe. Moleſtiam Veſtra prudentia ſubleuabit, formidinem res eripuit.*

CAPVT X.

RATIO DECIMA,

Omne genus teſtium.

Quoniam quocunq; nos vertamus, Catholicæ quidem religionis teſtimonia plurima inuenimus, nulla verò Euangelicorum, ſiue inquam Beatos cœlites contemplemur, ſiue damna-

tos inferni, seu Iudæos Ecclesiam persequentes: seu gentiles, seu Turcas, seu hæreticos, seu terras denique & nationes integras ad Christum cõuersas, hisque similia alia; meritò concludimus, extra vnam Ecclesiam Catholicam, nullam salutis viam superesse.

HAEc erit vobis directa via, ita vt stulti non errent per eã. Esai. 35. *Quis enim quamuis hebes in plebecula, dummodo salutis cupidus parumper attenderit, semitam Ecclesiæ tàm egregiè complanatam, nõ videat, non teneat; vepres & cautes & auia detestatus? Erunt hæc etiam rudibus explorata, sicut Esaias vaticinatus est: vobis igitur, si voletis, exploratißima.*

Theatrum vniuersitatis rerum ponamus ob oculos: quidquid est vspiã peragremus: omnia nobis argumentum suppeditant. Eamus in cælum: (a) Rosas & Lilia contemplemur, purpuratos nempe Martyrio, candi- (a)

(b) *datos innocentia.* (b) *Romanos, inquam, Pontifices tres & triginta continenter occisos: Pastores terris omnibus, qui suum pro Christi nomine sanguinē oppignerarunt: Greges fidelium qui Pastorum vestigiis*
(c) *institere.* (c) *Diuos omnes cælites, qui turba hominū, puritate & sanctimonia præluxere. Nostros hic vixisse, nostros hinc emigrasse reperias. Noster fuit, vt paruula delibemus, ille Martyrij sitientißimus Ignatius*
(d) (d) qui in rebus Ecclesiæ neminem, ne Regem quidē æquauit Episcopo: qui traditiones quasdam Apostolicas, quarum testis ipse fuerat, ne dilaberentur, scripto mandauit. *Noster A-*
(e) *nachoreta* (e) *Telesphorus*, qui ieiunium Quadragesimæ sancitum ab Apostolis, obseruari seueriùs iussit.
(f) *Noster* (f) *Irenæus*, qui à successione Cathedraque Romana, fidem Apostolicam declarauit. *Noster etiam Vi-*
(g) *ctor Pontifex*, qui Asiam *edicto* (g) coërcuit vniuersam: *quod cùm ali-*

quibus,

quibus, atque etiam huic Irenæo viro sacratißimo videretur asperius, nemo tamen attenuauit, vt exoticã potestatem. (h) Noster Polycarpus, qui super quæstione Paschatis Romam adijt, cuius ambustas reliquias Smyrna collegit, anniuersario die rituque legitimo, suum Episcopum venerata. Nostri (i) Cornelius & Cyprianus aureum par Martyrum, ambo magni Præsules, sed maior ille, qui Romanus Africanum errorẽ resciderat: hic nobilitatus obseruantia, qua maiorem est prosequutus amicißimum sui. Noster Sixtus, cui ad aram solennibus sacris operanti ministrârunt è Clero Septemuiri. Noster Laurentius huius Archidiaconus, quem Aduersarij de suis fastis eijciunt, quem ante mille ducentos annos vir consularis (k) Prudentius sic ornauit:

(h) (i) (k)

Quæ sit potestas credita,
Et muneris quantum datum,

Probant Quiritum gaudia,
Quibus rogatus annuis,
Hos inter, ô Christi decus,
Audi & Poëtam rusticum,
Cordis fatentem crimina
Et facta prodentem sua.
Audi benignus supplicem
Christi reum Prudentium.

(1) Nostræ, Virgines illæ perbeatæ:(1) Cecilia, Agatha, Anastasia, Barbara, Agnes, Lucia, Dorothea, Catherina, quæ decretam pudicitiam aduersus & hominum & Dæmonum tyrannidem firmauerunt. Nostra Helena, quam Dominicæ Crucis inuentio celebrauit. Nostra Monica, quæ moriens orari & sanctificari pro se mortua ad altare Christi, religiosissimè flagitauit. Nostra Paula, quæ ex Vrbano Palatio & opimis prædiis in speluncam Bethlehemiticam tantis itineribus peregrina cucurrit, Vt ad Christi Vagientis cunabula delitesceret. Nostri Paulus,

Hilarion, Antonius, seniculi solitarij. Noster Satyrus, Ambrosij germanus frater, qui tremendam illam hostiam circum se gestans in orario, naufragus insiliit in Oceanum, & fide plenißimus enatauit. Nostri Nicolaus & Martinus Episcopi: exerciti vigiliis, paludati ciliciis, ieiunio pasti. Noster Benedictus, tot Monachorum Pater. Chiliadas istas decennio non exequerer. Sed nec illos repeto quos in Ecclesiæ Doctoribus antè posueram. Memor sum breuitatis meæ. Petat ista, qui volet nõ solùm ex abundanti veterum historia, sed multò etiam magis ex grauißimis auctoribus qui penè singuli Diuos singulos memoriæ reliquerunt. Renunciet mihi de Christianis illis antiquißimis & beatißimis, quid autumet? vtrius doctrinæ fuerint, Catholicæ an Lutheranæ? Testor Dei solium & illud tribunal, ad quod stabo rationem rationum harũ

& dicti facti redditurus; aut nullũ cœlum esse, aut nostrorum esse. illud execramur, hoc ergò defigimus.

Nunc è contrario, si libet inspiciamus in Tartara. Cremantur incendio sempiterno, qui? Iudæi. quam Ecclesiam auersati? Nostram. qui? Ethnici, quam Ecclesiam crudelissimè persequuti? Nostrã. qui? Turcæ, quæ templa demoliti? Nostra. qui? Hæretici. cuius Ecclesiæ perduelles? Nostræ. Quæ enim Ecclesia præter nostram, (Matt.16.) *omnibus Inferorum portis se opposuit?*

Cùm pulsis Hebræis, Christiani sucrescerent Hierosolymis, Deum immortalem, qui concursus hominum ad loca Sacra fuit, quæ Vrbis Religio, quæ sepulchri, quæ præsepij, quæ crucis, quæ monumentorum omnium, quibus velut exuuiis mariti Ecclesia sponsa delectatur? Hinc manauit in nos Iudæorum odium, ferum & implacabile. Queruntur

etiā nunc, maiores nostros maioribus suis exitio fuisse. A Simone Mago & Lutheranis nullū ictū acceperūt.

In Ethnicis violentissimi fuêre, qui toto Imperio, trecentis annis, per interualla temporum, ærumnosissima Christianis supplicia machinati sunt. Quibus? Patribus & filiis nostræ fidei. Cognoscite vocem Tyranni, qui Diuum Laurentium torruit in craticula.

Hunc esse vestris Orgiis
Moremq́ue, & artem, proditū est;
Hanc disciplinam fœderis,
Libent vt auro Antistites.
Argenteis scyphis ferunt,
Fumare sacrum sanguinem:
Auroq́ue nocturnis sacris,
Astare fixos cereos.
Tunc cura summa est fratribus
(Vt sermo testatur loquax)
Offerre, fundis venditis,
Sestertiorum millia.
Addicta auorum prædia

Fœdis

Fœdis ſub auctionibus
Succeſſor exhæres gemit,
Sanctis, egens, parentibus.
Hæc occuluntur abditis
Eccleſiarum in angulis:
Et ſumma pietas creditur,
Nudare dulces liberos.
Deprome theſauros malis
Suadendo quos præſtigiis
Exaggeratos obtines,
Nigrante quos claudis ſpecu.
Hoc poſcit vſus publicus.
Hoc fiſcus, hoc ærarium;
Vt dedita ſtipendiis
Ducem iuuet pecunia.
Sic dogma veſtrum eſt audio;
Suum quibusq; reddito,
En Cæſar agnoſcit ſuum
Numiſma, nummis inditum.
Quod Cæſaris ſcis, Cæſari
Da: nempè iuſtum poſtulo.
Ni fallor, haud vllam tuus
Signat Deus pecuniam.
Nec cùm veniret, aureos

Secum Philippos detulit:
Pracepta sed verbis dedit
Inanis à marsupio.
Implete dictorum fidem.
Quæ vos per orbem venditis.
Nummos libenter reddite:
Estote verbis diuites.

Quis videtur? In quos furit? Cuius Ecclesiæ sacra, lychnos, ritus, ornamenta conuellit? Cui patellas aureas, & argenteos calices & sumtuosa donaria & opulentam gazam inuidet? profectò Lutherizat. Quod enim aliud velũsuo latrocinio nostri Nemrodes obtenderunt, *cùm depecularentur Ecclesias, & Christi patrimonium dißiparent? Contra verò magnus ille Constantinus* χριςομαςίγων *terror, quam Ecclesiam tranquillauit? Illam, cui Pontifex* (m) *Syluester præfuit: quẽ in Soracte latitantem accersiit, vt eius opera, nostro Baptismate tingeretur. Quibus auspiciis victor? signo* (m

Crucis. Qua matre gloriosus? Helena. Quibus se Patribus adiunxit? Nicenis. Cuiusmodi? Vt Syluestro, Vt Marco, Vt Iulio, Vt Athanasio, Vt Nicolao. Cuius se precibus cōmen-
(n) dauit? (n) Antonij. Quam sellam postulauit in Synodo? Vltimam. O quantò regalior hac sede, quàm qui Regis titulum non debitum ambiêrunt? Singula narrare longum est, sed ex his duobus, altero nobis infestissimo, altero nobis amicissimo, licebit singula coniicere, quæ sunt horum simillima. Etenim, Vt nostrorum illa fuit Epitasis turbulenta; sic nostrorum hæc euasit diuina Catastrophe.

Turcica Videamus. Mahometes & Sergius Monachus apostata in profundo barathro iacent Vlulantes, & suis & posterorum sceleribus onusti. Hæc portētosa & efferata bellua, Saraceni, Turcæ, nisi à nostris ordinibus militiæ Sacræ, nisi à nostris

Principibus & populis occisa fuisset ac repressa, per Lutherum quidē cui gratias hoc nomine Solymanus Turcus literis egisse dicitur) & per Lutheranos regulos (quibus Turcorū progressio lætabilis existimatur) hæc inquam Erynnis furiosa & exitiosa mortalibus, totam iam depopularetur, & vastaret Europam; neque indiligentiùs altaria & signa crucis, quàm ipse Caluinus euerteret. Ergò nostri hostes illi sunt proprij, vt potè nostrorum industria, à Christianorum iugulis repulsi.

Despectemus in Hæreticos, feces & folles & alimenta Gehennæ. Primus occurrit Simō Magus: Quid ille? Eripiebat homini liberam voluntatem: solam fidem percrepabat. *Mox Nouatianus: Quis? Antipapa Cornelio Pontifici Romano,* hostis Sacramentorum Pœnitentiæ & Chrismatis. *Deinde Manes Persa: Hic docebat,* Baptismū salutē non conferre.

Post Aërius Arrianus: preces damnabat pro mortuis, confundebat Episcopis Sacerdotes. *Hinc Aëtius* solā & ipse fidē personabat, *cognominatus* Ἄθεος, *non minùs quàm Lucianus. Sequitur Vigilantius, qui* Diuos orari non ferebat: *ac Iouinianus,* qui virginitatē & nuptias æquiparabat. *Denique colluuies vniuersa: Macedonius, Pelagius, Nestorius, Eutyches, Monothelitæ, Iconomachi, cæteri; quibus Lutherum & Caluinū posteritas aggregabit: Quid isti? Omnes mali corui, eodem ouo geniti, ab Ecclesiæ nostræ præsulibus desciuerunt, ab illis euicti & exinaniti sunt.*

Deseramus Auernum, reddamur terris. Quocunque me oculis & cogitatione conuertero, siue Patriarchas intueor & Sedes Apostolicas: siue Antistites cæterarum gentium: siue laudatos Principes, Reges, Cæsares: Christianorum cuiusq; Natio-

nis initia: siue vllum iudicium vetustatis aut lumen rationis, aut honestatis decus: nostræ fidei seruiunt & suffragantur omnia. (p) *Testis Romana successio*, in qua sẽper Eclesia (*vt cum* (q) *Augustino loquar*) Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus: *Testes illæ reliquæ Sedes Apostolicæ, in quas hoc nomen insignitè cõuenit; quòd ab ipsis Apostolis horumue auditoribus exædificatæ fuerint.* (p) (q)

Testes vbiuis gentium (r) *pastores, loco dissiti, Religione nostra cõcordes. Ignatius & Chrysostomus, Antiochiæ: Petrus, Alexander, Athanasius, Theophilus, Alexandriæ: Macarius & Cyrillus, Hierosolymis; Proclus, Constantinopoli: Gregorius & Basilius, in Cappadocia: Thaumaturgus, in Ponto: Smyrnæ. Polycarpus Iustinus, Athenis: Dionysius, Corinthi: Gregorius, Nissæ: Methodius, Tyri: Ephreemus, in Syria; Cyprianus, Optatus, Augustinus in* (r)

Africa: Epiphanius, in Cypro: Andreas, Cretæ: Ambrosius, Paulinus, Gaudentius, Prosper, Faustus, Vigilius, in Italia: Irenæus, Martinus, Hilarius, Eucherius, Gregorius, Saluianus, in Gallia: Vincentius, Orosius, Hildefonsus, Leander, Isidorus, in Hispania: In Britannia, Fugatius, Damianus, Iustus, Mellitus, Beda. Denique, ne ambitiosus videar in omnibus: quæcunque vel opera vel fragmenta supersunt eorũ, qui disiunctißimis terris Euangelium seuerunt, omnia nobis vnam fidem exhibent, quam hodie Catholici profitemur. Christe, quid causæ tibi afferam, quo minùs me de tuis extermines, si tot luminibus Ecclesiæ tenebricosos homulos, paucos, indoctos, dissectos, improbos, antetulero?

Testes item Principes, Reges, Cæsares, horumq; Respub. quorum & ipsorum pietas, & ditionum populi, & pacis bellique disciplina, se peni-

tus in hac nostra doctrina Catholica fundauerunt. Hic ego quos ab Oriente Theodosios, quos ab Occidente Carolos, quos Edoardos ex Anglia, Ludouicos è Gallia, Hermingildos ex Hispania, Henricos è Saxonia, VVenceslaos è Boëmia, Leopoldos ex Austria, Stephanos ex Hungaria, Iosaphatos ex India, quos orbe toto Dynastas atque Toparchas possim arcessere; qui exemplo, qui armis, qui legibus, qui sollicitudine, qui sumptu, nostram Ecclesiam nutrierunt? Sic enim precinuit Esaias: Erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ. (Esai. 49.) *Audi Elisabeta Regina potentissima: tibi tantus Propheta canit, te tuas partes edocet. Narro tibi: Caluinum & hos Principes vnum cœlum capere non potest. His ergo te Principibus adiunge, dignam maioribus, dignam ingenio, dignam literis, dignam laudibus, dignam fortuna tua. Solum*

hoc de te molior ego, & moliar, quicquid me fiet: cui, tanquam hosti capitis tui, toties iam isti patibulum ominantur. Salue bona crux. Veniet, Elizabeta, dies ille, ille dies, qui tibi liquidò commonstrabit, vtri te dilexerint, Societatis IESV, an Lutheri progenies. Pergo.

Testes iam omnes oræ, plagæq; mundi; quibus Euangelica tuba post Christum natum insonuit. Parumne hoc fuit Idolis ora claudere, Dei regnum gentibus importare? Christum Lutherus, Catholici Christum loquimur. Num diuisus est Christus? minimè. (1. Cor. 1.) *Aut nos, aut ille falsum Christum loquimur. Quid ergò? Dicam. Christus ille sit, & illorum sit, quo* (1. Reg. 5.) *Dagon inuecto ceruices fregerit. Noster Christus opera nostrorum vti voluit, cùm Ioues, Mercurios, Dianas, Phœbadas, & illam noctem seculorum atram, Erebumq; tristem, è tot popu-*

lorum

lorum cordibus relegaret. Non est otium longinqua perquirere. Finitima tantùm, atque domestica speculemur. Hiberni ex Patricio, Scoti ex Palladio, Angli ex Augustino, Romæ sacratis, Roma missis, Romam venerantibus, fidem aut nullam, aut certè nostram, id est, Catholicam insuxerunt. Res aperta. Curro.

Testes Academiæ: testes legum tabulæ, testes vernaculi mores hominum: testes electio Cæsarum, & inauguratio: testes Regum ritus & inunctio: testes equitũ ordines, ipsæq; chlamydes: testes fenestræ, testes numi: testes vrbanæ portæ, domusq; ciuicæ: testes auorum fructus & vita: testes res omnes & reculæ: nullã in orbe religionem nisi nostram, imis vnquam radicibus insedisse. Quæ mihi cùm suppeterent, & certè sic afficerent meditantem, vt his omnibus nuncium remittere, Christianis, & consociari cum perditissimis qui-

busq;, videretur insolentis insaniæ; non diffiteor, animatus sum & incensus ad conflictum, in quo nisi Diui de cælo deturbentur, & superbus Lucifer Cælum recuperet, cadere nunquàm potero. Quo mihi sit æquior Charcus, qui me tam immaniter concerpit, si hanc animulam peccatricem quam tanto Christus emit, viæ tutæ, viæ certæ, viæ regiæ, malui credere, quàm Caluini scopulis, dumetisue suspendere.

(a) Aug. ser. 37. de Sanct. (b) Dam. in vit. Pont. Rom. (c) Hier. in cat. Scrip. (d) In Epi. ad Smir. Euseb. lib. 3. cap. 30. (e) Dam. in vit. Telef. to. 1. con. c. stat. d. 5. (f) Lib. 3. cap. 3. (g) Eus. 5. hi. 24. (h) Eus. 4. hist. 13. & 14. Suidas. (i) Eus. 7. hist. 2. interp. Ruff. (l) Pru. in Hym. de S. Lauren. Vide Au. Ser. de S. Laur. Am lib. 1. off. c. 4. lib. 2. off. 28. Leo. Ser. in die S. Laur. (m) Metap. Am. ser. 90. to. 3. & lib. 1. de vir. Ado. Tre. in Martyr. Eus. 8. hi. 17. Ruff. lib. 1. c. 8. Ex Aug. lib. 9. cõf. ca. 7. vsque ad 13. Hier. in Epi. Paul. &

Cat.

Cat. Athanaſ. in vita S. Anton. Amb. in orat. fu. de Satyro. Ioa. Diac. Seuer. Sulpit. Metaph. Gre. li. 2. Dia. Vide Tomos Surij. Euſeb. 4. hiſtor. 5. Hier. in epi. Paulæ & in epi. ad Marcel. & paſsim in ep. Leo ſer. de D. Laurent. Prud. in Hym. de S. Lauren. (n) Dam. in Syl. Zonaras. Cedr. Euſ. lib. 2. du vita cont. c. 7. 8. 9. Sozom. libr. 1. cap. 9. (o) Athana. in vita S. Anton. Theodo. libr. 1. hiſto. cap. 7. Zonaras. Vide volat. Iouium. Aemil. li. 8. Blond. li. 9. de 1. Hæretici. Clem. lib. 1. recog. Iren. lib. 1. c. 2. Cyp. Ep. ad Iubatam & lib. 4. epi. 2. Theodo. de fab. Hæret. Aug. hær. 46. 53. 54. Epiph. hær. 75. Socrat. lib. 2. cap. 28. Hier. in Iou. & Vigil. Aug. hære. 82. (p) Sedes Apoſtolica. (q) Epi. 162. Vide Ter. de præſcr. Aug. li. 2. de Doctr. Chriſt. ca. 8. (r) Hier. in Cat. ſcrip. Eccle. & alij.

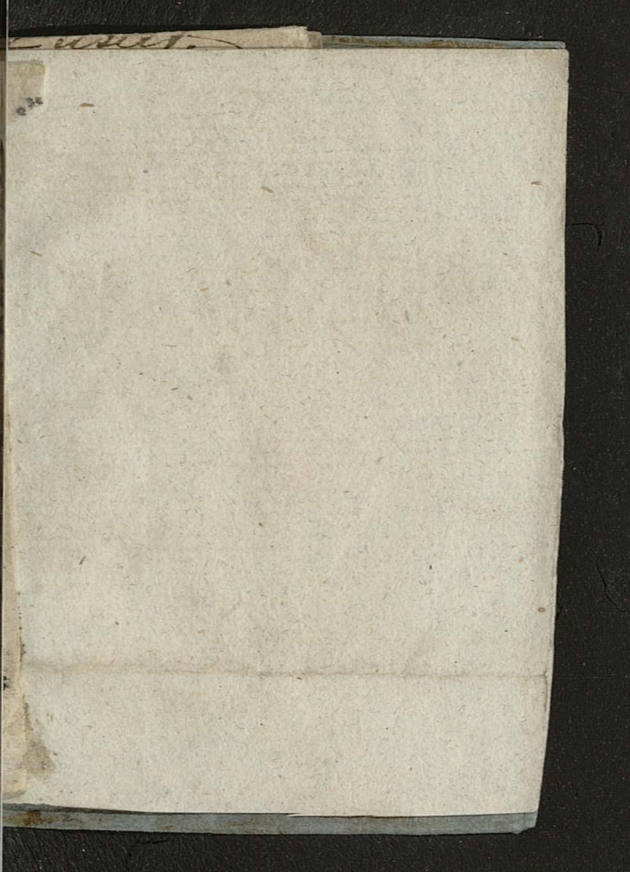
CONCLVSIO.

HAbetis à me florentes Academici, hoc munusculum, contextum operis in itinere subcisiuis. Animus fuit, & purgare me vobis de arrogantia, & satisfacere de fiducia, & interim dum ab Aduersariis, vnà mecum ad Scholas inuitemini, quædam apponere degustanda. Si æquũ, si tutum, si honestum ducitis, haberi Lutherum, aut Caluinum, Canonem Scripturæ, Mentem sancti Spiritus, Normam Ecclesiæ, Conciliorum, Patrumq; Pædagogum, omnium denique testium & seculorum Deum; nihil est quod sperem, vobis Lectoribus vel Auditoribus: Sin estis ij, quos apud animum formaui meum, Philosophi, oculati, amatores veri, simplicitatis, modestiæ, hostes temeritatis, nugarum, sophismatum; facilè diem in aprico videbitis, qui dieculam angusta rima dispicitis. Di-

cam liberè, quod meus in vos amor, & vestrum periculum, & rei magnitudo postulat. Non hoc nescit Diabolus, vos istam lucem, si quando cœperitis oculos attollere, conspecturos. Cuius enim stuporis fuerit, antiquitati Christianæ Hammeros & Charcos anteponere? Sed sunt quædam illecebræ Lutheranæ, quibus suum ille regnum amplificat, quibus ille tendiculis hamatus, multos iam vestri ordinis inescauit. Quænam? Aurum, gloria, deliciæ, veneres: cōtemnite. Quid enim aliud ista sunt nisi terrarum illia, canorus aër, popina vermium, bella sterquilinia? Spernite. Christus diues est, qui vos alet: Rex est, qui ornabit: lautus qui satiabit: speciosus est, qui felicitatum omnium cumulos largietur. Huic vos adscribite militanti, vt cum eo triumphos verè doctißimi, vereq; clarißimi reportetis. Valete.

Cosmopoli, 1581.

Cum facultate Superiorum.

Józef Sławin

z Parafii Koz

Niżey podpisany

1790
511
I. Auct.

Jozef

Przed

G